

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
NELJAKÜMNE VIIENDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Nõuariigis

17.-18. septembril 2009

**Kohalviibijad
KHNI liikmed:**

Märt Rask, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Meelis Eerik, Harju Maakohtu kohtunik
Kersti Kerstna-Vaks, Tartu Maakohtu kohtunik
Tiina Pappel, Tallinna Halduskohtu kohtunik
Ivo Pilving, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (ainult 18. septembril)
Andra Pärsimägi, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Urmas Reinola, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Indrek Teder, õiguskantsler (ainult 17. septembril)
Norman Aas, peaprokurör (ainult 17. septembril)

Teised osalejad:

Nele Parrest, õiguskantsleri asetäitja-nõunik (ainult 17. septembril alates 15.10)
Pavel Gontšarov, Viru Maakohtu esimees
Tamara Hristoforova, Tartu Halduskohtu esimees
Donald Kiidjärv, Tartu Maakohtu esimees
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees
Mari-Liis Lipstok, Riigikohtu esimehe abi
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik (alates 17. september kell 18.25)
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi asekancler
Gerly Kiipsaar, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Küllü Luha, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse referent
Kadri Roos, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik

**Juhatas:
Protokollis:**

Märt Rask, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Kadri Roos, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik

Algus 17. september 11.00

Lõpp 18. september 12.00

Päevakord:

1. Eelmiste istungite protokollide kinnitamine
2. JMi ülevaade 2009.a toimunud kohtunike palkade muutmisega seonduvast
3. Kohtute I poolaasta statistika ülevaade
4. Kohtumenetluse korralduse töögrupi lõpparuande tutvustamine
5. Õiguskantsleri soovitusel seoses maksekäsu kiirmenetluses kohtuametnike poolt määruste allkirjastamise ja kodukordade avalikustamisega
6. Ettepanek sisestada kohtute infosüsteemi teave lähenemiskeeldude kohta
7. Ettepanek kohtulahendite avalikustamise vormi kasutusele võtmiseks
8. Kohtute seaduse eelnõu arutelu
9. Protokollimise täpsusest ja istungi kokkukutsumise vormist
10. Halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu suuna valik

Rask: Alustame istungiga. Täna seaks valitud koht ei ole juhuslik, siin kohtus 1 aasta ja 5 kuud tagasi kohtute seaduse töögrupp ning sinne õhkkond soodustas oluliselt tööd. KHNI istungi päevakorras on mitmeid lahtirääkimist vajavaid teemasid ning me saame neid siin rahulikult arutada. KHNI liikmed Tampuu ja Jõks on esitanud KHNI päevakorda ühe teema seoses materjalide ettevalmistamisega nii, et iga päevakorrapunkti osas oleks välja toodud viide seadusele, mille alusel KHN küsimust arutab,

ning samuti otsuse projekt, kui on. Teen ettepaneku, et see võiks olla esimene punkt pärast lõunavaheaega.

1. Eelmiste istungite protokollide kinnitamine

Rask: 44. istungi elektroonilise protokolliga saame lugeda korrektselt vormistatuks. 15.05 mai protokoll on väga pikk ja põhjalik, kõik on õigesti kirja pandud. Siinkohal on tekkinud küsimus, kas koostame KHNi istungitel stenogrammi või protokollid. Teen ettepaneku arutada seda teemat pärastlõunal.

Otsus: kinnitada 43. (15.05.2009) ja 44. (juuni 2009) protokollid.

2. JMi ülevaade 2009.a toimunud kohtunike palkade muutmise seonduvast

Aavik: 2009. aastal mitme eelarvekärpe tulemusel kärbiti ka kohtunike palku. Kuna see tekitas mitmeid diskussioone, pean vajalikuks teha sel teemal lühike kokkuvõte, mille eesmärgiks on kummutada võimalikud kahtlused, et JMi või täitevvõimu soov oli kohtusüsteemi või kohtunikkonda kohelda karmimalt kui teisi täitevvõimu valdkondi.

Pärast Riigikohtu esimehe ettekannet Riigikogus, saatis justiitsminister Riigikohtu esimehele kirja, kus ta käsitles laiemalt kohtunike palkade sellise arvutusmetodoloogia väljakujunemist. See kirjavahetus on ka KHNi liikmetele edastatud. Esitatud faktoloogias joonistub välja tõsiasi, et sellel, miks ministrite ja teiste kõrgemate riigiametnike palku arutati välja kvartalipõhiselt ning kohtunike palku aastapõhiselt, on pikalt väljakujunenud põhjused ning Riigikogu on sellest koguaeg teadlik olnud. Kui kohtunike keskmise palga mudel Riigikogus kehtestati, siis tegi justiitsminister ka ettepaneku viia teiste kõrgemate riigiteenistujate palgaarvestus samale alusele, kuid Riigikogu seda ei teinud kuni 2008.a, kus kõigi kõrgemate riigiametnike palgad viidi 2007.a tasemele.

Sooviksin Teile näidata viimase 3 aasta kohtunike ja ministrite palga suhet, mis oli pikalt väljakujunenud. Tabelist on näha, et kohtuniku palk on mõnevõrra väiksem ministri palgast. [esitlus] Sellise palgasuhte fikseerimine on olnud seadusandja tahe ning selline suhe kehtis 2008.a lõpuni. Hindamata, kas see proportsioon on õige või vale, proovis täitevvõim kärpides säilitada sama palgasuhte. Sellel aastal toimus kohtunike palgakärbe koefitsiendiga 0,92, mille tulemusena siis need palgasuhted muutusid kohtunike kasuks paremaks kuni 11%. JMi ettepaneku kohaselt, millega KHN maikuu istungil nõustus, oleks palgakärpe koefitsient olnud 0,856. Ka sellise kärpe puhul oleks kohtunike positsioon olnud parem kui varasemalt. Ehk täitevvõimul ei olnud mingit taotlust 0,856 koefitsiendiga kärpet väljapakudes muuta kohtunike positsiooni kehvemaks võrreldes teiste kõrgemate riigiametnikega.

Tänaseks on kehtestatud ühtsetel alustel palgasüsteem, mis hetkel on küll ajutine korraldus. Palka arvestatakse 2007.a keskmise alusel ja tabelist on võimalik näha, kuidas see suhestub ministri palkadega.

Eerik: Mul on kaks küsimust. Esmalt, kui arvestada juurde nii kohtunike kui ministrite lisatasud, kas see proportsioon jääb samaks?

Aavik: Seda ma ei oska öelda. Erinevatel ametitel on erinevad tasud, seetõttu need ei ole võrreldavad. Me võime arutada, kas mõne lisatasu maksmine on proportsionaalne, kas tegemist võib olla varjatud palga maksimisega, aga mul ei ole andmeid, et seda diskussiooni siinkohal avada.

Eerik: Teiseks selle kirja kohta, mis on selle kirja mõte? Täna ütlesid, et ettekande eesmärgiks on selgitada. Küll aga justiitsministri kirjas on faktid ning lõpus küsimus, kas olete nõus või vaidlete vastu.

Aavik: Kirja eesmärk on kirja alguses öeldud. Sel ajal, kui see kiri koostati, toimusid mitmed diskussioonid ning avalikkusele ja kohtunikkonnale jäi nendest aruteludest kohati erinev mulje. Eesmärk oli saada selgust kujunenud olukorrast, seetõttu soovisime küsida Riigikohtu esimehelt mõningate faktide õigsuse kohta, mida ta ilmselt teab praegusest justiitsministrist paremini. Kuna Riigikohtu esimees ei vaielnud vastu, saame esitada tänast palgasuhte kui aktsepteeritud.

Pappel: Ütlesid, et seadusandja tahe ei saanud olla fikseerida sellist kohtunike ja ministri palga suhet, nagu on tabelis märgitud punasega. Milline see suhe sinu meelest siis oli, mis oli seadusandja tahteks. Tabelist nähtub, et aastate lõikes on kohtunike ja ministrite palga suhte protsent olnud kõikum. Need protsendid on minu meelest välja arvatud aasta keskmisest, mis omakorda on välja arvatud nii, et on liidetud kvartalite palgasummad ja jagatud neljaga. Ühesõnaga see protsent on välja arvatud kvartalipõhisel baasil. Seadusandja ei ole samas ju kehtestanud, et ministri palk tuleks välja arvatada kvartalipõhiselt. Me teame neid koefitsiente, mis on seaduses ning nende koefitsientide järgi arvestatud palgasuhted vastavad sellele, mis on tabelis näidatud punasega.

Aavik: Selgitasin, et see oli seadusandja tahe, see võis olla ka vaikiv tahe, seadusandja oli teadlik sellest. Tegemist on 90.-te algusest kehtiva arvestuspõhimõttega. 2000.a kohtute seaduse kehtestamisel võeti kohtunike palkade osas teadlikult kasutusele teine loogika ning siis arutati, kas ehk tuleks ka teistel kõrgematel riigiteenistujatel palku arvestada sama loogika alusel. Kuid seda Riigikogu

ei teinud enne 2008.a. Ma toonitan, et see on kindlasti seadusandja tahe, sest seadusandja on selle sellisena kehtestanud.

Pappel: Varem oli palgasuhe pidevas muutumises ja see oli seadusandja tahe?

Aavik: Seadusandja tahe oli see, et see toimub erinevatel alustel. Seadusandja aktsepteeris seda korduvalt. Ja palgasuhe kõikuski seetõttu, et neid palku arvutati erinevatel alustel. Kohtunike kohta ütles seadus selgelt, et aasta keskmise põhjal, kuid juba varasemalt arvutati teistele kvartalipõhiselt, kuna seadus seda ei täpsustanud ning kõik teadsid, et seda arvutatakse kvartalipõhiselt.

Pappel: Kas seadusandja kehtestas ministritele kvartalipõhise arvestuse?

Aavik: Seadusandja kehtestas palga arvestamise põhimõtte, et aluseks võetakse aasta keskmine. Keskmist arvestatakse alates 90.-test aastatest kvartalipõhiselt. Kohtunike puhul kehtestas siinkohal seadusandja selge erandi.

Rask: Justiitsministri kirja vastuskiri on samuti Riigikohtu poolt KHNile edastatud. Samuti võib öelda, et faktoloogia on õige võetud, sest stenogrammiliisi seisukohti ei ole mõtet vaidlustada. Mina sooviksin selle arutelu energia suunata tulevikku, sest palgakorralduse küsimus on üks teravamaid üldse avalikus teenistuses.

Seadusandja tahte osas – mina lugesin oma ettekandes seadusandja tahte välja mõnevõrra teistmoodi. Püüdsin juriidiliste argumentidega juhtida tähelepanu asjaolule, et kas tegu on auguga seaduses või on regulatsioon ebaselge, sest seadusandja on väga selgelt öelnud, et Riigikohtu esimehe palga koefitsient on 6, ministril ja Riigikohtu kohtunikul 5,5; esimese astme kohtunikul ja Riigikogu lihtliikmel 4. Seadusandja on väga selgelt öelnud, kuidas arvutatakse presidendi palka. Sel ajal kui kohtute seadust arutleti, oli ühiskonnas väga terav kriitika kvartaalse arvutamise vastu. See oli ka see põhjus, miks sai kohtute seadusesse sisse kirjutatud, et kohtuniku palka arvutatakse eelmise aasta alusel. Seadusandja tahet ei saa enne kindlalt välja lugeda, kui selle kohta on olemas jõustunud kohtulahend. Riigikohtu esimehe ettekannet Riigikohtus ei saa samuti käsitleda seadusandja tahte väljaselgitamisena.

Küll aga saab juriidiliste argumentida najal selgelt tõestada, et see tõlgendus, mille Rahandusministeerium kirjana välja saatis, see ei ole õigusakt. Samuti ei ole kellelgi volitusnormi ning muud sellised formaaljuriidilised küsimused. See tähendab, et erineva keskmise aluseks võtmine oli pigem tavanorm, mitte seadusandja tahe. Sealt on tulnud need disproportsioonid, millele ma enne viitasin.

Mina sooviksin kohtute seaduse eelnõuga ja ka siin juhtida tähelepanu palkade teema läbipaistavale ja selgele arutelule. Kui me võrdleme siin ministrite ja teiste kõrgemate riigiteenistujate palkasid, siis seadusandja peab looma sedavõrd selge regulatsiooni, kus on öeldud, milline on see keskmine, need koefitsiendid, kas palk on seotud keskmise palgaga või millegi muuga. Siis saame alles hakata palku omavahel võrdlema. Jäme ots igasugustes eelarveküsimustes ja ka palgakorralduses on valitsuse käes. Aga kui ühtselt ei ole arusaadavad ja selged, millised on need koefitsiendid, siis me võimegi jääda seadusandja tahet tõlgendama. Kui praegu sellest KHNi arutelust mingeid järeldusi teha, siis JM on väga õigel teel, et tuleb selgelt kõrgemate riigiametnike palkade suhe. Olgu see siis ühes seaduses või eriseadustes, aga see suhe peab olema selge.

Aavik: Sooviksin märkida, et valitsus likvideeris juba 2008.a lõpus selle probleemi ning viis kõikide kõrgemate riigiteenistujate palgaarvestuse ühele alusele, sidudes kõiki palgad 2007.a keskmise palgaga. Küll olid need koefitsiendid erinevad ja need loksusid kuni selle aasta suveni paika, nagu on tabelis märgitud punasena.

Rask: Kohtute seaduse vastuvõtmisel oli väga selge kriteerium, et Riigikohtu esimees on kohtusüsteemi peaminister. Sellest tulenevalt on kolm kriteeriumit. Üks kriteerium on see, et kui räägime parlamentaarses riigis erinevate võimuharude tasakaalust, siis me peame suutma ka võrrelda neid palgaskaalasi. Ma arvan, et see koefitsientide süsteem on aja jooksul paika loksunud ning tegu on normaalse palgasuhtega. Loomulikult võib parlament muuta neid koefitsiente, siis on õiguslikult selge. Iseasi on siis, kas madala palga peale sel juhul sobivaid inimesi leitakse. Arutelu selle üle, kas kohtunik saab vähe või palju palka, on teine teema, mitte see, mis praegu käib koefitsientide üle. Samas, see diskussioon seisab nii või teisiti ees ja kui kohtute seaduses seda ei lahendata, lahendatakse see mõnes muus seaduses. Edasilükkamine ei ole enam võimalik.

Sellest tulenevalt võiks KHN võtta seisukoha, millise suunas see palgadiskussioon peaks minema. Mina olen endale sel teemal sõnastanud kolm teesi: esiteks, kohtuniku palk peab olema sätestatud seaduse tasandil; teiseks, kohtunike palk peab olema konkurentsivõimeline juristide tööjõuturul; kolmandaks, võimuharud peaksid olema omavahel võrreldavad. Kui neid kolme põhimõtet järgida, on võimalik konstruktiivselt diskussiooniga edasi minna.

Aavik: See diskussioon, millised peaksid olema erinevate kõrgemate riigiametnike palgasuhted, on juba alanud. Küll aga toimub see arutelu parlamendis, kuhu JMi ei ole seni kuidagi kaasatud. Kahjuks

me ka ei tea, kas JMi käest näiteks küsitakse, millised peaksid olema kohtunike palgad tulevikus, see on puhtalt parlamendi kujundada.

Pärsimägi: Juhul, kui küsitakse ministeeriumi arvamust, siis milline on JMi nägemus?

Aavik: Ma nõustun Raski poolt eelnevalt öelduga, et kohtunike palk peab vastama nimetatud kriteeriumitele.

Rask: Need teemad on ka seaduseelnõus läbi vaieldud ja toodud ka alternatiivid. Me saame sel teemal homme eelnõu kontekstis veel arutada.

Teder: Võib-olla paar sõna siis oletuslikult sellest palgakorraldust käsitlevast menetlusest, mis on minuni jõudnud. Ma toaksin välja mõned mitesiduvad aspektid, mis lähtuvad praeguse hetke arusaamast ning mis võivad muutuda. Ollakse ühtemeelt, et ei ole absoluutset keeldu kohtuniku palga vähendamiseks. Samuti ollakse ühel meelel, et kohtuniku palk peaks olema proportsioonis teiste riigivõimu harude tippesindajatega. Disproportsioon oleks Põhiseadusega vastuolus. Praegu arvestab kohtunike palga proportsioone JM ministri palga suhtes, kuid üldiselt rahvusvaheliselt ei nähta siin erisust – kohtunike palk peaks olema proportsioonis parlamendi ja valitsuse liikme palgaga. Eestis on olukord Põhiseadusest tulenevalt siis erinev – Riigikogu liikmed jäävad kõrvale.

Üks küsimus on veel kohtuniku palga piisavuse küsimus. JM leiab, et on piisav, kohtunike ühing leiab, et on üldiselt piisav, kuid esimese astme kohtuniku puhul on lähenemas ohtlik piir. Lisaks on küsimus kohtuniku palga proportsiooni kohta – nagu räägiti, ametlik 2008.a keskmine palk avaldati 18.06.2009. Pool aastat enne seda makstakse eeldatava keskmise palga järgi. Seega JMi poolt esitatud tabelis ei ole see osa päris korrektne, lähtutud on varasemast summast.

Kiipsaar: Täpsustan seda tabelit – tabel koostati enne ametliku keskmise palga avaldamist.

Teder: Seega võib eeldada, et palkade lõplikud proportsioonid selguvad järgmise aasta keskel. Seni on võimalik ainult eeldada, kas proportsioon ministri ja kohtunike palkade vahel väheneb või suureneb. Lisaks räägiti sellest, et ministrid saavad 20% ametipalgast esinduskuludeks. On põhjendamatu, et seda proportsiooni mõõtmisel ei arvestata. Arvestada tuleks kõige vähem palka saava kohtuniku ja keskmise ministri palga vahet, et leida halvim võimalik juhtum. Praegu võiks põhimõtteliselt nõustuda, et ministrite ja kohtunike palkade proportsioone analüüsiv lisaelarvuseadus ei muutnud, vähemalt aastate lõikes. Aasta alguses oli proportsioon nagunii muutunud kohtunike kasuks, seda siis tulenevalt ümberarvestamise erinevatest põhimõtetest. Seega tekib siis küsimus aasta alguses kehtinud õigusliku olukorra põhiseaduspärasusest, nii proportsiooni kui ka õigusselguse ja olulisuse põhimõttele vastavuse osas. Erimeelel ollakse õiguspärase ootuse põhimõtte ulatuse osas. JM on seisukohal, et ei ole riivatud – mina kaldun ka selle seisukoha poole. Kohtunike ühing leiab, et on riivatud. Ja isegi kui jaatada õiguspärase ootuse poole, ei kaalu selle muudatusega kaasnenud palgalangus – ligikaudu 7%, esimese astme kohtuniku puhul umbes 3000kr – üles avalikku huvi muudatuste järele. Ja sama kehtiks siis ka *vacatio legis*'e suhtes. Menetluslikku rikkumist ilmselt ei ole.

Lõpetuseks, tõenäoliselt minu poolt ettepanekut ei ole tulemas, kuna ma ei ole tõsikindlalt veendunud, et siis oleks tegu rikkumisega. Ma ei ole kindel, et Riigikohus sellist asja lahendaks. See on siiski alles minu seisukoht menetluse kestel, kuhupoole võib lõpptulemus kalduda.

Rask: Selle küsimuse osas võiks tekkida olukord, kus Eestis ei olegi õigusemõistmise instantsi, kes seda küsimust lahendada saaks. Eesti väiksuse puhul realselt peame mõtlema teatud vaidluste puhul seda, kas kohtunik oma õiguste kaitseks saab üldse kohtu poole pöörduda.

Teder: Ma läheks selle menetlusega lõpuni välja juhul kui mu seisukoht oleks vastupidine. Teeksin ettepaneku ning siis lõpuks peab kohus otsustama, sõltumata sellest, et ta on selle asjaga seotud. Aga kui see teema on väga vaieldav ja diskuteeritav tulenevalt sellest, et süsteem on ajalooliselt segane ja mittevõrreldav, siis oleks õige lähtepunkt, et korrastaks selle süsteemi tuleviku jaoks ära.

Aas: Käesolevat teemat saabki arutada kahest vaatevinklist – üheks on kohtuniku palk ja põhiseaduslikud printsiibid, mis seda reguleerivad. Kuid olukord on muutunud natuke kummaliseks – kui Riigikohtu kohtunikud oleksid tööle töölepinguga, ei oleks olnud võimalik nende palka vähendada. Kuna nende palk oli aga seadusega garanteeritud, oli seda võimalik teha. Seega on see lahendus mõnevõrra kummaline, sest Põhiseaduse mõtte kohaselt kohtunike palk olema paremini garanteeritud kui töölepingu alusel töötajate oma.

Kui me räägime üldisest nägemusest, siis minu kui asutuse juhi nägemus kärbeta kontekstis on selline, et lühikeses perspektiivis on solidaarkärbeta elluviimine lihtsam, samas pikas perspektiivis maksavad need kätte. Ma saan aru, kui riigi vahendeid napib ja on vaja teha ümberkorraldusi, aga kokkuvõttes on parem vähendada inimeste arvu kui vähendada solidaarselt palka. Selliste üldiste ja solidaarsete väga pikaajaliste kärbetega lahkuvad organisatsioonist paremad inimesed, ümberkorraldustega mitte ehk nii tugevad inimesed.

Teine diskussioon, mis ka on läbi käimata, on see, et mis on sõnum organisatsioonile. Kas sõnumiks on see, et teie töö väärtus on varem olnud ülehinnatud, et tegelikult on töö väärt vähem palka? Või on

sõnum selline, et kuna avalikud vahendid on kokku kuivanud, siis ka seda avalikku teenust oodatakse riigilt vähem kui varem? Selline sõnum, et langetame palka, aga selle juures tuleb olla veel efektiivsem kui varem kõrgema palgaga – see on selline utreeritud nägemus, mida vahel ka erasektori inimesed viljelevad. Ma leian, et avalikku sektorit ei saa erasektoriga võrrelda. Erasektori probleemiks on peamiselt siiski see, et tööturg on väiksemaks jäänud. Siin ei saa sellist üldist palgalangust võtta aluseks, et ka avalikus sektoris peab palk langema. Ainuke osa, kus me võime seda palgalangust arvestada, on üldine konkurentsivõimeline palk vastaval tööjõuturul, aga siinosas tuleb vaadata siiski tippjuristide turgu, kus mina väga suurt palgalangust ei ole näinud.

Rask: Võib-olla saad välja öelda, kuidas sa tulevikus süsteemi korrastamise korral näed asetsevat prokuröride ja kohtunike palgaskaalat?

Aas: Esmalt, kui võrdleme kohtunike palku poliitiliste tippametnike palkadega ja ka valitsuse liikmetega, siis minu soovitus on see, et tänane süsteem, kus palk liigub samas amplituudis on parim võimalus töörahu tagamiseks. Viies nad eraldi mingisugusele mudelile, toob kindlasti kaasa selle, et vaidlus kerkib jälle korra aastas.

Teiseks, mulle tundub, et senine palgaproportsioon on taganud nii kohtusüsteemi hea arengu, kvaliteedi tõusu kui ka ahvatluse headele juristidele tulla tööle. Selles kontekstis ma leian, et see proportsioon, mis on välja kujunenud, ongi õige. Kui tuua mängu prokuratuur, siis ma arvan, et prokuratuuri puhul on palgasüsteem teise ülesehitusega, kuid leian, et sama taseme prokuröri ja kohtuniku palgad peaks olema võrreldavad. Prokuratuuri palgasüsteem on teise ülesehitusega, kuna paar aastat tagasi leiti, et prokuratuur täitevvõimu organina peaks olema rohkem tulemuslikkusele orienteeritud, mis lisab palgasüsteemi teatud komponente. Teine erinevus on ilmselt see, et palgavahe juhtide ja seadusjärgse töö tegijate vahel võib olla suurem kui kohtusüsteemis. Prokuratuuris on ilmselt seda halduslikku juhtimist rohkem kui kohtus, sest erinevate kriminaalpoliitiliste suundade elluviimine nõuab kohati rohkem juhi- kui juristitööd. Põhimõtteliselt ma arvan, et peaprokuröri palk ei peaks ületama Riigikohtu esimehe palka.

Rask: Kokkuvõtteks seega peab KHN vajalikuks jätkata arutelu kõrgemate riigiteenistujate palga proportsioonide üle kogu süsteemi korrastamise suunas ning seda kohtute seaduse eelnõu arutelus parlamendis või mujal esile tõsta.

3. Kohtute I poolaasta statistika ülevaade

Aavik: Loodan lisaks oma ettekandele ka kohtu esimeeste või KHNi osalust, kas ja kuidas kohtute koormuse ja töökorralduse osas edasi minna. (Tsiivilasjade ülevaade) Väga suure surve all on asjade lahendamisel Harju Maakohus, mille koormus on suurenenud 41%.

Eerik: Harju Maakohus on täitmata kohtade probleem, pensionile läks 2 kohtunikku, 1 kohtunik tuli juurde. Koormus on väga suur, proovime tegeleda suuremate jääkidega, eelkõige asjadega, mis on väga vanad. Püüame leida võimalusi, kuidas abistada kohtunikke, kellel on suur jääk. Oleme pakkunud, et osad kohtunikud abistasid vabatahtlikult jäägi vähendamisel. Jääk samas hakkab alles tunda andma – kui asi tuli sisse I poolaastal, siis menetlus hakkab toimuma alles käesoleval poolaasta.

Aavik: Hetkel välja kuulutatud konkursi osas – kui palju oleks uutest kohtunikest tsiivilasjade kohtunikke?

Eerik: Kaks, aga vakants on pidev.

Aavik: Kas olete üldkogu tasemel arutanud, kas ja kuidas on võimalik tsiivilasjade kasvuga hakkama saada?

Eerik: Kohtu esimees ei ole üldkogu kokku kutsunud. Oleme kohtu esimehega seda teemat arutanud ning tegelenud jääkide kontrollimisega.

Aavik: Ma omalt poolt soovitaksin seda küsimust üldkogu kui kohtu omavalitsusorganiga seda olukorda arutada.

Rask: Kas nende asjade järgi on võimalik prognoosida, mida toob teine poolaasta? Mis asjad need struktuurilt on?

Eerik: Minu prognoos tuleneb Soome kolleegide arvamusest, kelle kohaselt on kaks ringi asju. Praegu on esimene ring ehk kasvanud on laenu- ja krediitdilepingutega seotud vaidlused. Vaidluse sisuks on, et üks pool ei maksa teisele raha. Esimene ring on lihtsam kui teine ring, milleks on pankrotid, pettused, kriminaalasjad. Viimastest on juba raskem läbi närida. Mina seletaks seda majanduskriisiga.

Luha: Tsiivilasjade arvu kasvatavad ka TsÜSi asjad ehk kinnisesse asutusse paigutamised ja eestkoste määramised. See on kasvanud kõikides piirkondades.

Eerik: Järgmisel nädalal tuleb kokk komisjon, paneme paika uue tööjaotusplaani. Seega me tegeleme selle teemaga.

Pappel: Kohtunikud saavad selle probleemiga ainult osaliselt tegeleda. Ma ei kujuta ette, mismoodi saaksid kohtunikud seda üksi lahendada.

Aavik: Kohtunikud saavadki ainult osaliselt selle probleemiga tegeleda, aga neilt peavad tulema algatus ja ettepanekud. Kõrvalt abikätt ulatada ei ole võimalik. (Ülevaade tsiviilasjadest) Murelikuks teeb Viru Maakohtu olukord – kuigi asjade kasv on teistest kohtutest väiksem, on vähenenud ka asjade lahendamise jõudlus.

Gontšarov: Esiteks, täites KHNi soovitusi, on kahes Viru MK kohtumajas tsiviilasjade lahendamisel rakendatud spetsialiseerumist. Kuna statistika ei ole veel koormuspunktipõhine, ei saa praegu öelda, mis nende numbrite taga on. Lahendamisel võib olla keskendunud kõige raskematele asjadele. Teiseks on kohtust lahkunud 4 tublit tsiviilasjadega tegelevat konsultanti. Samuti on üks kohtunik olnud haiguslehel pea-aegu pool aastat. Langenud on masshagide arv, mida lahendati 2008.a I poolaastal valdavalt tagaseljaotsusega kirjalikus menetluses. Praegu on siiski rohkem tegemist sisuliste asjadega, mida vaadatakse läbi istungil. Viimaks – kuigi võrreldes 2008 I poolaastaga on jõudlus langenud, lahendatakse siiski rohkem asju kui sisse tuleb. Seega ei näe ma tulemust väga negatiivsena. Mind paneb pigem muretsema kriminaalasjade trend, mida näeme edaspidi.

Aavik: Oponeeriksin – spetsialiseerumise rakendamine ei saa sel viisil mõjutada, kuna asjad jagatakse kõigi kohtunike vahel ära ning tegemist on kohtu statistikada. Ka teistes kohtutes on lihtsad asjad otsa saanud ning Virusse on erinevalt teistesse 1 koht juurde loodud.

Gontšarov: 2008 I pa lahendasin ise tsiviilasju ning nimetatud kohtunik oli terve. Seejärel spetsialiseerusin ümber, sest kriminaalmenetlus vajab rohkem ressursi. Samuti uued kohtunikud tulevad lahendama kriminaalasju, sest see on problemaatilisem kui tsiviilasjade olukord.

Aavik: Arvestades, kus Viru Maakohus oli, olete olnud väga tublid, kuid soovisin välja tuua tendentsi, et olukord ei halveneks.

Eerik: Me räägime erinevatest teemadest erinevatel aegadel – kui kohtunikule saabub palju asju, on tal vähem aega teha sisulist tööd, nt määrata istungeid. Mina nt määran poole tunni kaupa ja teen otsuseid teen ka aja peale. Kui kiired ajad saavad mööda, siis kerkib teemana kvaliteet, mida hindame kiirel ajal tehtud lahendite alusel. Seega kvantiteet tuleb kas kvaliteedi või tervise arvelt.

Aavik: Kvaliteet ei ole eraldi KHNis teemana olnud. Kvaliteediga ei ole küll sellist probleemi, et see vajaks eraldi käsitlemist, kuna tühistatud lahendite arv on üpris väike.

Rask: Kvaliteediga tegelevad Riigikohtu analüütikud. Pigem tuleb see välja Riigikohtu kolleegiumi töö käigus ja koolitustel.

Pappel: Kas JM on hinnanud palju tehakse Harju või Viru maakohtutes sisulist tööd või tagaseljaotsuseid.

Aavik: Käärid on liiga suured, et see oleks ainuke tegur.

Rask: Kas juba täna on Viru Maakohtus on võimalik näha mingeid tekkepõhjuseid. Mida arvab JM konsultandikohtade täitmisest?

Aavik: Eelarve on alla antud, kohtade täitmine on kohtu otsustada.

Gontšarov: Sel juhul oleksime pidanud ametnike palku vähendada.

Aavik: Lisaks arvan, et osaliselt on selle numbri taga, et Viru MK rakendas osalist tööaega. Pikemas perspektiivis ei ole osaline tööaeg lahendus, sest järgmine aasta tuleb kindlasti sama keeruline.

Gontšarov: Me hetkel võrdleme tulemusi ajaga, kus olid soorituskokkulepped ning ametnikud olid motiveeritud tegema ületunnitööd ning käima töö ka puhkepäevadel.

Aavik: Harju Maakohtusse anti veel rohkem lisaressursi, samas on tulemused ka praegusel ajal paranenud. Tagasimineku on liiga suur, et see saaks tulla ainult lisaressursi puudumisest. Kui praegune tendents jätkub, oleme varsti vanas kohas tagasi.

Gontšarov: Soorituskokkuleppe ajal oli meil ühikupõhine hind. Inimesed käisid tõesti selle raha nimel nädalavahetustel tööl. Kui arvestame, et seda ressursi ei ole, 4 konsultanti on teenistusest lahkunud ja ka 2 kohtuniku on vähem, siis see võib praegust olukorda selgitada.

Aavik: Nõus, aga see ei tähenda, et sellega ei peaks tegelema. (Ülevaade maksekäsu kiirmenetlusest). Aasta lõpuks peavad maksekäsu kiirmenetluse asjad olema lahendatud, pärast seda võetakse vastav ressurss ära.

Luha: Meil ei ole veel seni olnud võimalik jälgida normaalselt toimivat maksekäsu keskust, kuna on olnud puhkused.

Aavik: Oleme arvestanud, et keskuse täiel koormusel tööle hakkamisel peaksid nad suutma ära lahendada kõik sisse tulevad asjad, kuid viimaste kogus kasvab pidevalt.

Kiidjärv: Me saavutasime septembri alguses kokkuleppe kinnistusosakonna kohtunikuabidega, kes on nõus lahendama maksekäsu kiirmenetluse avaldusi. Nende töö on vähenenud ning seega soovitakse end tõestada. Ma ei kujuta küll ette, et iga kuu kuni aasta lõpuni on 9 kohtunikuabiga võimalik lahendada 3500 maksekäsu kiirmenetluse avaldust.

Aavik: (ülevaade lahendamata tsiviilasjadest)

Gontšarov: Siin ongi lähtekoht kohtujuhtidele – kui tsiviilasjades lahendame rohkem kui saabub, siis kas me ei peaks ressursi suunama sinna, kus olukord on halvem. Me ei saa unustada, et maakohus ei lahenda ainult tsiviilasju.

Aavik: Varasemad negatiivsed näitajad tulevad välja alles aasta lõpus, kus Viru Maakohtu olukord on ilmselt halvenenud.

Gontšarov: Oleme seotud kohtunike arvuga ja personaliressursiga, aga me tegeleme selle teemaga.

Aavik: (ülevaade kriminaalmenetluse saabunud asjadest) Kasvanud on peamiselt täitmiskohtunike asjad.

Luha: Kasv tuleneb ka kajastamise viisist. Kevadel leppisime kokku kohtujuhtide nõupäeval, et kodaniku iga taotletava täitmisasja kohta luuakse uus asi.

Aavik: (ülevaade lahendatud kriminaalasjadest) Tartu Maakohtus on sissetulnud asjade arv 25% vähenenud ning ka jõudlus on samavõrra vähenenud.

Kiidjärv: Meil on pikema aja vältel olnud 4 kohtunikku tööst eemal ning 1 kohtunik läks pensionile – tema koht on täitmata. Kuna meil on kohtu kodukorras kokku lepitud, millal lõpetatakse asjade jagamine äraminevatele kohtunikele, siis see andis kohe tunda asjade lahendamisel. 140% kasvas täitemenetluse asjade arv – need asjad võtavad aega, sest neid on palju. Ressursi suurendada ei ole võimalik ning ei saa ka panna kõiki nende asjade ettevalmistamisega tegelema. Meil on käsil n.ö praktikantide projekt – nad moodustaksid ühtse töörühma, kes valmistaksid asju kohtunikele ette, et täitemenetluse asju vähendada. Ma ei oska hinnata ning me pole seda täpsemalt arutanud, kas ka katkematuse printsiibi rakendamine on mõjutanud üldmenetluses asjade lahendamist. Kui täitemenetluse aegumisi menetletakse enamasti kirjalikult, siis karistuse asendamisi ja ennetähtaegseid vabastamisi tuleb menetleda istungil. Istungile läheb täiendav aeg. Võib-olla sellest ongi tagasimineki tekkinud, et inimesi ei olnud mingil hetkel piisavalt ning täitemenetluste asjade arv kasvas.

Aavik: Soovisin toonitada, et see on koht, kuhu tähelepanu tuleks suunata.

Kiidjärv: Tartu kohtumajas on toimunud ka spetsialiseerumine tsiviili ja kriminaali vahel ning ümber spetsialiseerumine pärast pikka aega ei ole lihtne ja tekitab sisepingeid. Seega olen hakanud otsima lisatööjõudu tehnilise töö arvelt, aga see on võimalik ainult vabatahtlike näol.

Gontšarov: Sel aastal läheb pensionile kokku 4 kriminaalasju lahendavat kohtunikku. Pensioneeruva kohtuniku puhul on ka risk, et tal võib puududa tahe asju lahendada ning ka esimehel ei ole võimalik midagi teha.

Rask: Küsiksin peaprokurörielt, kuidas see statistika prokuratuuri poolt paistab ning millal võiks prognoosida üldmenetluse asju veel vähendada.

Aas: Kriminaalasjade arv on vähenenud, sest statistika kohaselt väheneb ka kuritegevus. Peamine põhjus asjade arvu vähenemiseks on see, et kriminaalpolitseinike arvu on vähendatud ühelt kolmandikult ühele viiendikule. Kuigi nende jõudlus on kasvanud, on koguarv siiski langenud ja asju jõuab vähem prokuratuuri ja kohtusse. Arvatavasti on arv väiksem ka järgmisel aastal. Võistleva menetluse osas peab ütlema, et mitmed üldmenetlused muutuvad lihtmenetlusteks. Eks 2-3% jääb seda üldmenetlust igal juhul. Ühelt poolt võib asjade lahendamist mõjutada katkematuse printsiip, kus üks tähtaja muudatus mõjutab teisi, aga teiselt teuriks, mida ei saa alahinnata, on – väga sageli valitakse üldmenetlus venitamiseks. Näiteks päev varem või istungipäeval vahetatakse välja kaitsja. Need isikud ei ole huvitatud menetluse tulemustest.

Aavik: (ülevaade lahendamata kriminaalasjadest)

Kikerpill: Kriminaalasjade lahendamata asjade arv tulebki katkematuse printsiibist – me saame asja panna istungile pärast väga pikka aega. Edaspidi võib see viivitus väheneda, aga hetkel on murdepunkt, kus võrdleme eelmist aastat ilma katkematuse printsiibita, kus saime istungeid vahele võtta, katkematuse printsiibi algusajaga.

Gontšarov: Pärnu on saanud ehk lahendada vanu jääke, kus saab istungite vahele määrata pause. Tuleks rääkida ka seadusandlusest, kuidas reguleerida täitemenetluse aegumisi nii, et kogu koormus ei langeks kohtutele.

Kerstna-Vaks: Võib-olla on meid liiga vähe?

Kiidjärv: Olen küsimuse püstitusega nõus, sest avastasin, et järgmisel aastal võib Tartu maakohtust pensionile jääda 4 kohtunikku. Hetkel neist keegi ei oska öelda, millal nad lahkuda kavatsevad, aga kui see juhtub, siis uue kohtuniku saamise protseduur on väga pikk. Seega võivad numbrid minna halvemaks.

Kerstna-Vaks: Me lähtume hetkel, et meil on numbritega kõik korras, aga vaadates kohtuikie personaalstatistikat – võib-olla töö toimubki jõudluse piiril? Kas on hetkel normaalne tagada õigusemõistmine vabatahtlike ka praktikantide arvelt? Meil on hetkel tsiviili ja kriminaali suhe majas pingeline probleem ning lähtumegi hetkel sellest, et peame suutma rohkem, kuid mille arvelt? Siis tuleks öelda, et kohtunike personaalstatistika ei vasta 40 töötunnile nädalas.

Luha: Töökoormusmetoodika esitab Timo Ligi ilmselt selle aasta viimasel KHNi istungil. Eesmärgiks ongi minna üle koormuspõhisele hindamisele.

Aavik: Lisaks koormuspunktidele on küsimus kindlasti ka selles, et raha on vähe.

Kerstna-Vaks: Kui meil on raha vähe, mis on objektiivne põhjus, siis tulebki ehk anda otsustajatele teada, et selle ressursiga paremat õigusemõistmist ei saa.

Rask: Ma olen seda juba varem öelnud. Aga arvan, et tänane arutelu on juba samm edasi.

Aavik: KHN on üks juhtimisorganeid. Kuigi raha on vähe, siis tuleks arutada, kas meil on võimalik muul viisil reageerida ja millised on lahendusvariandid. Ka raha küsimus on oluline, aga siis me saame seda arutada mõnel järgmisel KHNi istungil, kus see teema on selgunud.

Eerik: Kui ma lähen tagasi Tallinna ja räägin siinsest arutelust kohtu esimehele, s.h katkematuse põhimõttest, siis mis oleks see konkreetne ettepanek, mille peaksin tegema? Või mida saaks kohtu esimees teha?

Aavik: Teil ei ole ilmselt nimetatud teemat kohtuniknõukoga koos arutatud. Kõik on omakeskis edasi teinud nii, nagu jõutakse, aga ei ole arutatud laiemalt, kas on võimalik ressursse ümber suunata.

Eerik: Kui kohtunik ütleb, et katkematuse põhimõtte tõttu on kapp asju täis ja ei ole võimalik menetleda, mida saab kohtu esimees teha?

Gontšarov: Meil profileerus üks tsiviilkohtunik ümber kriminaalkohtunikuks.

Aavik: Ükski kohtu esimees ei ole JMi poole katkematuse põhimõtte osas pöördunud. Täna ei ole JM kindlasti valmis katkematust menetlusest loobuma, enne kui olukorda on analüüsitud.

Gontšarov: See number on nii kaua halb, kuni kohtunik peab tuvastama täitmisasja aegumist, mis ei ole kohtuniku töö.

Rask: Need numbrid on hirmuäratavad. Võime vaadata, kas erinevate vahenditega saame ressursi vabaks, mida asjade lahendamisele suunata ning seejärel saame rääkida katkematuse põhimõttest.

Kiidjärv: Aas tõi juba näite, kui nõrk on menetlus. Kohtunik võib panna ajad paika, aga kõik läks ikkagi vett vedama.

Aavik: Me oleme võtnud kriminaalmenetluse seadustiku kujundamisel eeskuju Ameerika Ühendriikidest ja seal vandekohtu osas katkematus toimibki.

Rask: Seal ei toimu midagi ilma kohtunikuta – advokaat tuleb kohtuniku juurde koos kaitsealusega ning asja arutatakse.

Paus kell 13.20

Pausi lõpp kell 14.20

Aavik: (ülevaade väärtemenetlustest)

Rask: Kas ma saan õigesti aru, et üle poole saabunud asjadest on jäägis? Milliste asjade lahendamiseks kasutas Viru Maakohus oma sisemist ressursi?

Gontšarov: Kogu ressursi oleme suunanudki kriminaal- ja väärtetasjade lahendamiseks. Viimasel üldkogul otsustasime, et üks senine tsiviilasjade kohtunik hakkab edaspidi lahendama kriminaalasju.

Luha: Kas see võib olla ka tingitud sellest, et eelmisel aastal lahendasite vanu tsiviil- ja kriminaalasju, mille number on jõudsalt vähenenud ning need siin on ainult uued väärtetasjad?

Gontšarov: Me jälgime olukorda pidevalt ja proovime meile antud ressursidega hakkama saada.

Aavik: Siinne kasv tuleb ka sellest, et eelmistel aastatel oli Viru Maakohul lahendada ja ka lahendas oluliselt vähem väärtetasju.

Luha: Siis pöörati tähelepanu vanadele tsiviil- ja kriminaalasjadele. Kui vaadata ainult protsente ja mitte näha arve nende taga, on ka kasv ühest viieni väga drastiline asjade kasv.

Gontšarov: Need on suuremas osas kohtutäituri käes või eel aegunud asjad. Täitur võiks saada vastavalt seadusele sellisel juhul ise menetluse ära lõpetada. Alguses pöördusid meil konsultandid täituri poole, et selgitada välja ega nõude täitmine pole peatunud, aga nüüd kontrollivad nad lihtsalt TÄITISest ja arvutavad tähtajad välja.

Aavik: Hetkel on vastav eelnõu parlamendis – nii täituri poolt aegunuks tunnistamine kui ka aegumistähtaja pikendamine. Minu jaoks suurim mure on Viru Maakohu tsiviilasjade tendents. (ülevaade arvestuslikust menetlustähtajast) Soovin kõiki kohtuid kiita ja tänada, väga suur töö on ära tehtud keskmise menetlustähtaja lühendamisel.

Luha: Tegemist ei ole lahendatud asjade keskmise menetlustähtajaga, aga jäägis ehk lahendamisel olevate asjade keskmise menetlustähtajaga.

Kiidjärv: See on tulnud tänu iga kohtuniku personaalstatistikale, millele oli alguses väga suur vastuseis.

Aavik: Me tahame selle järgmisel aastal viia järgmisele tasemele – hakata arvutama lisaks igale kohtunikule iga menetluse kategooria osas.

Kiidjärv: Mis see annab?

Aavik: Spetsialiseerumise korral aitab liikide kaupa tähtaegade arvutamine muuta kohtunikud võrreldavateks. Võimaldab välja selgitada probleeme ja põhjuseid. (ülevaade vanadest menetlusasjadest). Tegemist on potentsiaalsete Euroopa Inimõiguste Kohtu asjadega.

Eerik: Need on seega 2006.a või varasemad asjad ning sealhulgas peatatud menetlused?

Aavik: Euroopa Inimõiguste Kohut ei huvita menetluse peatamine.

Luha: Kui need nimekirjad esimest korda esimeestele välja saadeti, oli see number suurem, sest kohati esinevad ikkagi KISi täitmise probleemid.

Eerik: Asju üle vaadates selgus, et pärast otsust määrust lisades muutus asi KISis uuesti aktiivseks.

Luha: See peab olema mõni väga vana asi, näiteks KOLast üle toodud, kus võivad olla tehnilised probleemid. Kui asi on loodud KISi ajal, siis on ilmselt siiski tegu metaandmete sisestamisega.

Aavik: See tabel on sellistest vigadest puhastatud. Ning andmekvaliteet ka paraneb, kuna pidevalt vaadatakse andmeid üle.

Luha: Vigaste menetluste arv muutub aktuaalseks õigepea seetõttu, et alates 2010.a on võimalik hakata arendama statistika keskkonda. Arendajaga vesteldes selgus, et kõige hullemad ongi vigased asjad. Seega on andmekvaliteet väga oluline. Hetkel on raha olemas, hange kuulutatakse välja, aga kui statistikakeskkond tehakse ebakvaliteetselt, siis vaevalt seda raha edaspidi antakse. Üht statistikakeskkonda on kunagi tehtud, kuid ei olnud võimalik kontrollida süsteemi töötamist, sest andmed olid väga vigased.

Aavik: Menetluste peatamiste kohta sooviksin öelda, et alati on mingi hulk neid asju, kus tuleks peatamise alus ja vajalikkus üle kontrollida. Kohtunik juhib menetlust, saab vajadusel menetlust uuendada ja lõpuni menetleda. 5 aastat poolte nõusolekul menetluse peatamist ei pruugi olla normaalne olukord. Samas alati on olemas põhjendatud peatamisi, seega kunagi ei saa nende asjade arv minna nulli.

Kerstna-Vaks: Olen nõus, et teatud juhtudel peatatakse kergekäeliselt.

Aavik: Menetluse peatamine on Euroopa Inimõiguste Kohtus küll üks argumente, aga kui see kahjustab oluliselt kellegi huve, siis tuleb riigile negatiivne lahend.

Marko: (ülevaade haldusasjadest) Tallinna Halduskohtu jõudluse vähenemine teeb murelikuks.

Pappel: Alates märtsist ei jagatud asju kohtunik Vakkerile seoses pensionile jäämisega ning meilt lahkus Daimar Liiv. Seega oleme töötanud suurema koormusega. Kolmas tegur on, et ühe kohtuniku jõudlusega on probleeme. Peatasime talle ajutiselt asjade jagamise ja need jagati ümber teiste kohtunike vahel. Järgmisel nädalal on kohtu üldkogu, kus me seda teemat arutame.

Aavik: Hea meel on tõdeda, et te probleemiga tegelete.

Luha: Kohtu esimees on ka öelnud, et Tallinna Halduskohtus on kasvanud ka riigihankeid, majandushaldusõigust ja konkurentsioigust puudutavate asjade arv. Tegemist on mahukate asjadega.

Pappel: Olen nõus. Suhteliselt palju kinnipeetavate asju tuleb puuduste tõttu tagastada ning puudub vajadus määrata istung. Tallinna Halduskohtus on raskete asjade osakaal oluliselt suurenenud võrreldes Tartu Halduskohtuga.

Hristoforova: Jõhvi kohtumaja koormus on suurem kui meie oma, aga me ühtlustame koormust videokonverentsi süsteemi kasutamise. Meil on küll rohkem kinnipeetavatega seotud asju, samas ei saa öelda, et raskete asjade arv oleks tunduvalt väiksem. Konkurentsiasju võib olla vähem, kuid planeerimisasju on võrdselt ning PRIA asjad on ainult meil.

Pappel: Ma ei nõustu sellega täielikult.

Aavik: Võib-olla järgmisel korral saame detailsemalt kohtute koormused erinevates liikides välja tuua. Samas on võimalik arvestada sellega, kui kohus eraldab ühe suure asja mitmeks väikeseks. (ülevaade lahendamata haldusasjadest ja arvestuslikust menetlustähtajast)

Luha: Tallinna Halduskohtu arvestusliku menetlustähtaja pikenemist on kohtu esimees põhjendanud sellega, et tegemist on peatatud suhkrutrahvi asjadega.

Rask: Sellel arutelul on rohkem sisu kui iseseisvalt numbritega tutvumine. Nii on võimalik näha ka puudusi, kitsaskohti ja ressursipuudust. Seda vormi võiks aastastatistika osas korrata. Justiitsminister tegi hetk tagasi ettepaneku arutada halduskohtumenetluse seadustiku kontseptsiooni. Teen ettepaneku arutada seda homme esimese päevakorrapunktina.

4. Protokollimise täpsusest ja istungi kokkukutsumise vormist

Rask: Tambet ja Henn on teinud ettepaneku, et materjalidega tutvumine oleks lihtsam, kui päevakorrapunktide lõpus oleks välja pakutud otsuse projekt ning ka punkti arutamise alus. Ootaksin KHNi seisukohta. Kui on tungiv vajadus, et päevakorrapunkte ei võeta arutlusele ilma otsuse projektita, siis see on vorminõue.

Eerik: Toetan seda ettepanekut, sest konkreetne alus teeb selgemaks, kas päevakorrapunkt on teadmiseks või otsustamiseks. Kui me juba otsustame, et ole ka otsuse projekt halb.

Kerstna-Vaks: Toetan seda ettepanekut, sest nii on võimalik eelnevalt seisukoht kujundada. Näiteks kui oleksin eelnevalt teadnud eelmise istungi kohta, et arutatakse kohtunike solidaarsust, oleksin istungil osalenud.

Pappel: Kõikide teemade osas ei pea korraldama hääletust, võib olla ka ülevaade või informatsioon teadmiseks. Kui aga on punktid, mille osas soovitakse hääletust, peaksid kõik KHNI liikmed olema eelnevalt teavitatud. Siis ei juhtu, et tuleme kokku informatsiooni saamiseks ning ootamatult on vaja olulises küsimuses otsustada. Nende teemade osas, kus soovitakse hääletust, peaks ka olema projekt.

Aavik: JMi poolt on võimalik materjalid piisava detailsusega ette valmistada. Soovin toonitada, et otsuse projekti puudumine ei peaks muutuma asja arutamise piiranguks ehk asja ei või arutada, kui pole vastavalt ette valmistatud või kui arutelul viivad teistesse valdkondadeni. KHN võiks olla töövõimeline ja vaba oma otsustusprotsessi kohapeal kujundama. Samas olen nõus, et on hea, kui päevakord valmistatakse võimalikult täpselt ette.

Rask: Ma leian, et päevakorrapunkti ei saa jätta arutamata seetõttu, et puudub otsuse projekt. Teiselt poolt saan aru, miks see teema kevadise KHNI istungi pinnalt tekkis. Teen ettepaneku, et kõigis otsustamist vajavates punktides peab olema väljapakutud otsuse projekt, kuid otsuse projekt ei pea olema ilmingimata olemas 2 nädalat enne KHNI istungit, sellele on võimalik esitada parandusettepanekuid ning KHNI istungil võib otsuse sõnastust muuta.

Poolt: 7.

Otsus: Kõigis otsustamist vajavates küsimustes tuleb päevakorra materjalide juurde lisada ka otsuse projekt.

(Nele Parrest saabus kell 15.10.)

Rask: Teiseks on küsimuse all protokollimise täpsus – kas saame istungi jooksul teha nalja või oleme väga formaalsed.

Eerik: Leian, et protokollida tuleks seisukohad.

Aavik: Teen ettepaneku, et protokollis oleksid otsused ning ainult need märkused, mida palutakse protokollida.

Rask: Tahame siiski, et otsustusprotsess oleks taastatav ning sellele oleks võimalik tugineda ka paari aasta pärast. Ma ei soovi, et protokollis oleksid ainult otsuse resolutsioonid. Marko seisukoht, et protokollida ainult otsused, muudab protokollid liialt ametlikuks. Arvan, et õige oleks, kui protokollis on kajastatud otsused, põhiseisukohad ja arutelu käik.

Otsus: KHNI istungi protokollis peavad olema kajastatud otsused, põhiseisukohad ja arutelu käik.

5. Õiguskantsleri soovitusel seoses maksekäsu kiirmenetluses kohtuametnike poolt määruste allkirjastamise ja kodukordade avalikustamisega

Rask: Mina taandan antud arutelu suuna valikule – kas kohtuametnike roll otsustusprotsessis reguleeritakse seaduse tasandil ära, laiendades nende pädevust, või kodanik teab, et kohtunik otsustab, kohtusisene töökorraldus tagab õige lahendi ning kohtunik vastutab selle eest, mida temale alluvad ametnikud teinud on. Üks või teine äärmus ei taga selget ja parimat õigusemõistmist ka kodaniku jaoks. Õiguskantsleri seisukoht on küll konkreetse kaasuse pinnalt, aga tegemist on massilise nähtusega. KHN võiks võtta seisukoha, kuhu edasi minna.

Teder: Pigem tuleks tegeleda diskussiooni algatamisega, et konkreetse asja pinnalt edasi minna. Meenutuseks – soovitus sisaldas kaht teemat: kohtute kodukorda puudutavat ja kohtuametnike pädevuse teemat kiirmenetluses. JMi vastuse kohaselt mõeldakse üld- ja erinormi ebaselgust ning soovitusel siiani lõplikku vastust ei ole. Kohtu kodukorrad peaksid olema normitehnikale vastavad, võimalikult suures osas ühtlustatud, samuti avalikustatud. Sellest algavad kohtusüsteemi usaldusväärsus ja maine. Kohtuametnikele õigusemõistmisega seotud ülesannete panek on laiem teema. Minu arvates on valitsenud tendents, et kergekäeliselt ja ilma analüüsita nähakse menelusseadustikes ette võimalus anda ametnikele üle õigusemõistmisega seotud ülesanded. Eesmärk on ju legitime – kohustusel peab olema efektiivne, aga põhiseadus ütleb, et õigust mõistab ainult kohus. Etteheide õigusloome analüüsi koha pealt puudutaks kaht küsimust: esiteks põhiseaduslike piiride analüüsi osas; eelnevalt olev lause on ilmselgelt ebapiisav. Teine küsimus on ametnike tegelik kvalifikatsioon – kas see on piisav nende otsuste tegemiseks. Need kaks küsimust on omavahel seotud ja eeldavad arengusuundade paigapanekut. Kui vaadata TsMSi kiiret muutmist, kodukordade kaootilisust ning avalikustamise küsimust ning kohtukorralduse tööühma negatiivset hinnangut ametnike koolitusele, siis tekib kahtlus, kas selline vastav kontseptsioon on olemas. Seda

võiks küll pidada ainult JMi ja parlamendi tööks, aga samas osalevad mitmed kohtunikud õigusloomes. Kohtunikud soovivad ka ilmselt, et nende vastutus oleks selge. Näiteks on õiguskantsleri menetluses küsimus, kas kohtunikus vastutab selle eest, kui sekretär saadab välja konfidentsiaalseid, lapsendamise andmeid, mille avalikustamise eest on ette nähtud kriminaalkaristus. Samuti jätab kohtute seaduse eelnõu üles küsimuse, kas see teema on sügavuti läbi mõeldud. Kuigi ma ei ole seda sügavuti analüüsinud, siis pidevalt kerkib küsimus, kus on õigusemõistmise piirid ja kas me saame õigusemõistmist varjatult ära tõsta. Menetluses, kus oli üleval kohtunikuabide palkade küsimus, kerkis olemuslik teema – kas kohtunikuabi tegeleb õigusemõistmisega ning kui jah, kas tema palga võib kehtestada täitevvõim. Antud teemal võiks alustada diskussiooni, sest inimese jaoks on oluline, et kui tema pöördub kohtu poole, otsustab tema asja kohtunik, mitte ametnik.

Rask: On erinevad koolkonnad, kellest ühed arvavad, et kohus peab otsustama kõike kuni seisukohani, et kohtul on väike roll menetluse läbiviimisel. On neid, kes arvavad, et tsiviilkohtumenetluses on võimalik teatud ametnike tasandil menetlus ära reglementeerida, kuid siis kerkib jälle küsimus põhiseaduslikkusest. Teiste õiguskordade lahendused siin ei toimi. TsMSi vastav norm viib määramise justiitsministri ja kohtu esimehe tasandile, mis tekitab üksikisiku jaoks segaduse. Küsimuse võib ka tekitada väärteomenetlus – kuidas saab määrata karistuse väljaspool kohut. Laiem küsimus on – kui palju tehakse erinevate isikute nimel otsustusi kohtu sildi all. Nii on olemas võimalus, et hakatakse vaidlustama meie oma menetlusi – keegi ei ole selleks vaidluseks valmis.

Teder: Väärteomenetlus toimub üksikisiku jaoks selgelt väljaspool kohut. Maksekäsu kiirmenetlus toimub inimese jaoks kohtu sees.

Eerik: Õigust mõistab üksnes kohus. Üks küsimus on, kas kutse saatmine käib õigusemõistmise alla; teine küsimus on, mis on kohus. Kas õiguskantsleri meelest on kohus kui institutsioon või kohus kui kohtunik?

Teder: Kohus on see, kes lahendab vaidluse sisuliselt, seega konkreetne isik. Kui õigust mõistab kohus kui institutsioon, siis keegi teeb ju ikkagi otsuse ehk otsuse tegija peab olema isikustatud.

Eerik: Kas kohtus võivad olla ka muud asjad, mis ei kuulu õigusemõistmise alla?

Kerstna-Vaks: Paljud hagita asjad ei ole klassikalises mõttes õigusemõistmine.

Rask: Kui tahame maksekäsu kiirmenetluse uue seadusega ära anda, siis ka see ei ole õigusemõistmine.

Parrest: Viidates JMi vastusele – seal oli lõik direktiivist kohta, kus kirjeldati, miks on direktiiv ja meie seadus selliseks kujunenud. Oleme välja toonud, et minimaalne sisuline kontroll peab toimima ka maksekäsu kiirmenetluse korral. Minimaalne sisuline kontroll direktiivis on mitme suuna kompromiss, mis on ka nüüd meie TsMSis. Iseasi, kas see minimaalne kontroll, mida sekretär teeb, on õigusemõistmine.

Aavik: Selline kontroll, millest hetk tagasi räägiti, toimib enamikes haldusmenetlustes elementaarse eeldusena – kas sellist haldusotsust võib teha. Maksekäsu kiirmenetlust eristab hagiastjadest see, et seal ei lahendata vaidlust, sisuliselt on tegemist täitedokumendi vormistamisega nõude kohta, mille üle poolte vahel puudub vaidlus. JM on kujundanud tänaseks välja, et sellist menetlust võib läbi viia ka haldusmenetluse korras. Täna toimub see kohtu raames ning võib jätta inimesele vale mulje. Maksekäsu keskuses allkirjastab kõik määrused kohtunikuabi või tehakse määrused infosüsteemi poolt allkirjastamata, seega võivad need tänased probleemid peagi kuuluda minevikku.

Parrest: Soovituse idee oli pöörata tähelepanu laiemale tendentsile.

Pärsimägi: Maksekäsu osas – menetlusseadustikku maksekäsu kiirmenetluse osa üle võttes jäeti välja üks säte, mille kohaselt avaldust läbi vaadates tuleks hinnata, kas see on põhjendatud või mitte. Euroopa määruses see säte on. Võimalik on minna kohtumenetluse üldsätete juurde, mille kohaselt ei tohi menetleda mõttetut asja. Maksekäsu kiirmenetluse juures selline norm puudub. Seega kui ametnik näeb, et seda avaldust ei peaks menetlema, puudub tal õigus keelduda.

Kerstna-Vaks: Kuna Euroopa Kohus on öelnud, et tarbijat tuleb kaitsta kohtu aktiivsuse kaudu, siis on tekkinud olukord, kus maksekäsu kiirmenetluses on tarbija halvemas olukorras kui hagimenetluses, kuna hagimenetluses ei tohi kohus teha tagaseljaotsust, kui nõue on õiguslikult põhjendamata. Ka Riigikohus on öelnud, et kohus peab tühisuse ise ära tundma. Nõude põhjendatust ei hinnata avalduse menetlusse võtmisel, aga kui maksekäsk on tehtud, võib võlgnik esitada määruskaebuse muuhulgas sellel alusel, et nõue on õiguslikult põhjendamatu. Mõlemad ringkonnakohtud on hiljuti sellised määruskaebused rahuldanud ja saatnud hagikorras menetlemiseks. Seega on tarbija hetkel ebavõrdses olukorras kus tema vastu esitatakse hagi või maksekäsk. Hagimenetluse korral teeb kohus hindab kohus asju üle kostja pea, maksekäsu kiirmenetluses peab tarbija olema ise aktiivne. Olukord on jõudnud sinna, et masshagejad ei esita mõningaid kaebusi hagimenetlusse, aga ainult maksekäsu kiirmenetlusse.

Rask: Õiguskantsleri küsimus oli, kuidas minna edasi. On kaks teed: kas allutada kogu süsteem ja tekitada rohkem ametnike kohti kohtunike kõrvale või tahame võtta vastutuse õigussüsteemi eest ja

allutada need ametnikud kohtuniku kontrolli alla. Kohtunikud peaks selgeks mõtlema, kus suunas soovita minna. Hea oleks kui KHN võtaks selle diskussiooni tõsiselt üles näiteks konverentsi vormis. Võimalik on kuulutada ka tulevane suurkogu kahepäevaseks, kus selliseid probleeme arutada.

Kiidjärv: Hetkel on tehtud nii, et iga kohtunik otsustab ise. Kodukorras on see lubatud ning ongi kujunenud, et edasikaebamise võimaluseta määrusi teevad sekretärid ja konsultandid oma nime all. Ma ei näe, et on midagi halba, sest see toimub kohtuniku käe all. Kohtunikuabide küsimus on eraldi, sest arvestada tuleb, et viimase vahistamiste analüüsi kohaselt tuleb kohtule tööd juurde – järelevalvet hakkab kohus tegema iga kuu. Ülesandeid antakse juurde, aga ei ole selge, kes seda tegema peab. Maksekäsu kiirmenetlus on võimalik ka minu meelest teisiti lahendada sõltuvalt sellest, kas lisame põhjendatuse kontrolli või mitte. Hetkel on see teema küll aga ära langenud.

Eerik: Olen nõus, et allkirjaõigus on põhjendatud, sest on menetlusgrupp, menetlusuuna paneb paika kohtunik ning samuti ka vastutab selle eest. Kõik vead, mis tehakse, on edasikaevatavad. Ma leian, et kohtunikul ei ole töö korraldamisel tekkinud vigade eest kriminaalvastutust, aga distsiplinaarvastutuse üle võib vaielda. Kui me lisame vastutuse, hakkab kohtunik kõike läbi lugema ja see ei anna efekti. Aga mulle jäi ebaselgeks – kui inimene tuleb kohtusse, siis ta tahab, et tema asja lahendaks kohtunik? Kui keegi teine lahendab, siis on see kahtlane? Ma leian, et asja lahendab kohus ning menetlusosaline võiks sellega leppida.

Teder: Inimese jaoks kohus ongi kohtunik. Inimesed ei saa tekkinud olukorrast aru.

Rask: Teen ettepaneku, et seda teemat võiks kohtunike täiskogul arutada ja kujundada kohtunikonna seisukoht arengusuuna kohta. Minu seisukoht on: toimugu kohtus, mis tahes, ilma kohtuniku kontrollita kohus töötada ei saa. Sisemine töökorraldus tuleks ka standardset reguleerida. See teema vajab ettevalmistust ning hetkel võtame selle teadmiseks.

Paus: 15.50

6. Kohtumenetluse korralduse töögrupi lõpparuande tutvustamine

Kerstna-Vaks: (ülevaade lõpparuandest) Üheks soovitusena oli rakendada praktikad, et ringkonnakohtus toimuksid istungid teatud kindlatel päevadel, millega maakohus saaks istungite planeerimisel arvestada.

Pärsimägi: See toimus kuni 2009.a, kui Tartu Ringkonnakohtus sai endale Viru Ringkonnakohtu asjad.

Rask: Istungite elektrooniline planeerimine eeldab ühtlast tehnoloogilist arengut. Advokatuurile tehniliste nõuete ette kirjutamine on keeruline.

Aavik: Täna TsMS näeb ette kohustuse suhelda kohtuga e-maili teel, plaanis on see kohustus sisse viia ka kriminaalkohtumenetlusse. Üks täiendav mõte on olnud ka seoses probleemiga, et advokaadid jätavad teatamata, et nad on otsuse kätte saanud. Selle vastu oleme mõelnud välja mehhanismi, et teatud aja möödumisel võib selle menetluskohandi edastada advokatuuri kantslerile, millega loetakse dokument kättetoimetatuks.

Pärsimägi: Aitab ka see, kui teavitada büroo omanikke.

Rask: Üks ettepanek on teha katkematus teemal ümarlaud. Kas töörühma poolt on võimalik välja pakkuda ka aeg või kuidas minna edasi? Mis võiks olla ajaline perspektiiv prokuratuuri meelest?

Aas: Me võime katkematus põhimõtte üle arutada, kas see õigustab. Olulisem küsimus on see, et võistlevat protsessi on erinevate kohtute poolt erinevalt rakendatud, alates suunava küsimuse mõistest kuni tõendite uurimise järjekorrani. Praktika on lahknenud ning käärid suurenevad. Seega ümarlaud on teretulnud mõte. Tähtaja osas ehk järgmise aasta alguses.

Rask: Siin on ilmselt mõeldud siiski süsteemset koolitusala ülesannet. Seega sõltumata koolitusstrateegia kinnitamisest palume lisada see teema koolitusprogrammi nii, et koolitus viidaks läbi kohtunikele ja prokuröridele ühiselt.

Kerstna-Vaks: Meil jäi pidamata kohtumine koolitusnõukoguga, kuna vastavad koosolekud jäid ära. Leidsime, et eelnevalt tuleb esitada aruanne KHNile ja seejärel minna koolitusnõukokku. Teiseks arvan, et ümarlaua korraldamine ei peaks ajaliselt väga kaua võtma.

Rask: Kuna kokkuvõttes on teemasid, milles tehakse koolituse läbiviimise ettepanek, võiks KHN anda selle aruande koolitusnõukogu liikmetele tutvumiseks ning korraldada üks ühine istung.

Kerstna-Vaks: (ülevaade jätkub)

Aas: Nõustun, et kriminaalmenetluses võib toimiku avaldamine olla problemaatiline. Seda eriti lühimenetluses, kus võib tekkida olukord, et toimikut loetakse ette kaks nädalat, kui pooltel on koopia ees.

Kerstna-Vaks: Avaldamise kohustuslikkuse osas lühimenetluses on kohtunikel erinevad seisukohad, seega see vajaks selget seadusandlust ja omavahelisi kokkuleppeid.

Rask: Kui siit tuleneb koolitusvajadus, siis tuleb vastav koolitus planeerida.

Kerstna-Vaks: (ülevaade jätkub)

Kiidjärv: Mida täpsemalt töögrupp selle all mõtles, et kohtu esimehed tulevad kokku ja arutavad hea tava üle – mis siis edasi saab?

Kerstna-Vaks: Siis tuleks seda infot kolleegidega jagada. Aruannet tehes oli Riigikogu ametnikel suur roll ja üks nende poolt pakutud ideedest oli ka suurendada esimehe järelevalve ulatust, s.h kohtuotsuse kvaliteedi üle, kuid see jäeti välja.

Kiidjärv: Kui esimeheni ei jõua konkreetne kaebus, siis jääbki probleem ja praktika kuulujutu tasandile. Esimees ei käi kogu aeg ringi ega kontrolli kohtunikke. Kaebusi võiks olla rohkem.

Pärsimägi: Menetlus- ja materiaalõigust ei saa täiesti lahus hoida. Kui kohtunik ei ole tutvunud asjaolude ja normidega, siis on tal lihtsam igaks juhuks asja menetlemine edasi lükata ja uus istung määrata. Võin õpetada kohtunikule enesekehtestamist, aga kui asja ei tunta, siis ei ole sellest abi.

Parrest: Meieni jõuavad need asjad peamiselt siis, kui mõistlik menetlustähtaeg ületatakse. Oleme siis välja toonud, et menetlusosalisi ei trahvita ega rakendata sundtoomist.

Kerstna-Vaks: Komisjon arutas trahve ja leidis, et trahvida ei ole mõtet. Kohtu bürokraatia tööühmas on ettepanek, et alati ei pea trahvile eelnema hoiatus, kui on tegemist ilmselge rikkumisega. Kohtunikud on tõdenud seda, et pärast trahvimääruse tegemist tühistab ringkonnakohus selle ära või unustab kohtukantselei selle välja saata. Seega on trahvimise efektiivsus minimaalne.

Kiidjärv: Kohtunik määrab trahvi siiski viimase võimalusena, kui menetlusosaliste käitumine on läinud üle piiri.

Aavik: Kohtusüsteem peab leidma mehhanismid, kuidas ennast kehtestada. Ma ei usu, et ükski kohtunik määraks kergekäeliselt trahve. Mujal maailmas pannakse lugupidamatu menetlusosaline arestimajja, et kohtupidamise autoriteet oleks tagatud. Õiged mehhanismid peavad kohtud kujundama.

Kerstna-Vaks: Meie seda ei soovita arvestades kujunenud ringkonnakohtu praktikat.

Rask: Sellel suurel töö on väärtus siis, kui see jõuab kohtunike teadvusesse koolituste ja arutelude kaudu. Seetõttu me aruannet aegamööda läbimegi, et jõuaksime ka sinnani, kuidas aruannet rakendada.

Kerstna-Vaks: (ülevaade aruandest)

Rask: Kas hetkel toimub kohtupersonali baasiõpe või õpetab iga kohtunik oma sekretäri ise välja?

Luha: Siin on kiidetud lauskoolitust, mis toimus kunagi 2000.-te aastate alguses. Moodustati erinevaid mooduleid ja mitu gruppi. Kui täna meenutatakse seda hea sõnaga, siis tollel ajal oli kohtunike rahulolematu koolitusega suhteliselt suur, kuna sekretär oli pidevalt ära ning teda asendada oli keeruline. JMis oli üks ametnik, kes tegeles kogu aasta jooksul ainult selle koolituse korraldamisega ning koolituse lõppedes lahkus suur osa sekretäridest kohtust muudesse ametitesse. Seejärel tekkis olukord, kui hakati pakkuma juriidilise kallakuga kutseharidust. Tagajärjeks on, et kohtutes on väga erineva ettevalmistusega sekretärid. Täna ei tule inimene enam otse keskkoolist, baaskoolituse jaoks ei ole sellisel kujul enam mõtet. Kui tegelesin ise koolitusega, siis tekkis probleem seoses protokollimist õpetava lektori puudumisega. Ka kohtunikud ei olnud nõus sel teemal koolitama. Seetõttu loodigi vanemametnike süsteem – ametnikud, kes hoiaksid värskest ametnikul silma peal ning oleksid vajadusel valmis juhendama. Süsteemi tänast toimimist võib pidada natuke küsitavaks, sest motiveerimisvahendid on vähenenud. Lauskoolitus ei lahenda praegust probleemi.

Rask: Kui inimesel puudub baaskoolitus ning õpitud on töö käigus, siis võib olla keskmisest andekamaid ametnikke, kuid probleem on siiski nendega, kes keskmisele tasandile ei jõua.

Luha: Olen nõus, seetõttu olengi teinud ettepaneku, et kohtunikud teeksid ise sisekoolitusi. Siis leidsid kohtunikud, et koolitust ei ole võimalik teha tänu sõnade eest.

Aavik: Täna taanduvad paljud aruande ettepanekud rahalisele võimekusele. Justiitsministeerium on seni teinud koolitusi ning jätkab ka edaspidi. Enne koolituste toimumist uuritakse kohtutelt, millised on kohtute vajadust. Olen nõus, et oleks vaja rohkem koolitusi ning süsteemsemat lähenemist.

Rask: Kas oleks võimalik paika panna baasoskuste määr, millele peab sekretär peab vastama? Alates kvalifikatsiooninõuetest kuni atesteerimiskorruga.

Aavik: Protokoll koostamine saab olla ainult kriminaal- ja väärteomenetluse teema. Tsiviil- ja halduskohtumenetluses koostab protokoll kohtunik. Sekretär kirjutab üles ainult seda, mida kohtunik ütleb. Kriminaalmenetluses ei ole protokoll kvaliteet, mis ta olla võiks, aga JM tegutseb selles suunas, et võistlev menetlus ei takerduks protokolliga.

Kerstna-Vaks: Küsimuse all on helisalvestise õiguslik tähendus. Ehk salvestisest piisabki ega ole vaja ümber kirjutada. Siis tekib küsimus, mis teeb ringkonnakohus ja Riigikohus.

Aavik: Küsimuse all on ka see, mida teevad menetlusosalised. Lihtsam on teha istungist kokkuvõte. Minu seisukoht on, et salvestise olemasolu korral ei ole vaja stenogrammi, küll peab protokoll olema piisavalt täpne õige koha ülesleidmiseks. Ministeeriumi sees on see teema lõplikult selgeks arutamata.

Rask: Inglismaal oli pärast salvestamise rakendamist esimene aasta problemaatiline, kus protokollidele esitati pidevalt vastuväiteid, aga see vaibus aja jooksul.

Aas: Seda teemat on ühe eelnõu kontekstis arutatud, kuid ma ei tea, mis on hetkel lõpptulemus. Kui me räägime kriminaalmenetluse protokollimisest, siis me keskendume võistlevale protsessile ehk peamiselt üldmenetlusele. Hetkel on välja pakutud segasüsteem – istung salvestatakse ja poolte nõudmisel tehakse protokoll. Üldine menetluse käik on üldsõnalisem, aga risküsitlust stenografeeritakse, kuna see on võistleva menetluse olulisem koht. See peaks olema kõige optimaalsem variant, kuna protokollide lugemine on kiirem kui selle kuulamine lindilt. Tulekski hinnata seda, kas stenogrammi koostamine korvab kohtunike ja prokuröride tööaja, mille võrra pääsevad nad lintide kuulamisest.

Aavik: Need teemad on veel hetkel lahtised.

Rask: Sellest tulenevalt peaks istungisekretäri koolitus võtma spetsiifilise pöörde.

Luha: Kui hakatakse kõiki stenografistideks koolitama, on see positiivne, sest kõik on alustades samal tasemel.

Rask: Kohtuametnikud peaksid vastama teatud standardoskustele ja nõuetele. Me peaksime püüdma taset ühtlustada. Kui nõuded on väga kõrged, siis ei pruugi me sellistele kohtadele inimesi leida. Siiski peaksime soovutama erialast koolitust ja vastavate standardite väljatöötamist.

Luha: Esmane katse ametnike tööd kirjeldada on juba tehtud, kuid majanduslanguse tõttu jäi see soiku. Aga algus on tehtud ning nende kirjelduste pinnalt oleks võimalik edasi minna. Töökirjeldusi hakatigi tegema seetõttu, et kohtunike nõuded on väga erinevad.

Rask: Need kirjeldused võiks uuesti välja otsida ning siia lisada.

Kerstna-Vaks: (ülevaade aruandest - kättetoimetamine)

Aavik: Kohus täidab kättetoimetamisel bürokraatlikku rolli näiteks täituri teenuse vahendamisel. Isik võiks täituriga otse suhelda või leiab isiku ise üles. Tänapäev 350 kr ei motiveeriv tasu, et isik üles leida, sest see on täiturile kahjulik. Välja tuleks töötada meetodika, kuidas oleks võimalik kohtutäituri tasu diferentseerida. Samuti miks ei võiks ka turvafirma dokumente kätte toimetada, kuigi neil puuduvad võimuvolitused või jälitustegevuse luba.

Rask: Küsimus on siiski neis isikutes, kes ei taha olla riigi jaoks ülesleitav.

Teder: Isik tahab ju kohtust saada õigusemõistmist, aga sellisel juhul peab ta kõik ise tegema.

Aavik: Kriminaalmenetluses peab kumbki pool oma tunnistajad ise kohtusse tooma.

Aas: Kaitsja kohustus on heal juhul tuua kohale ainult süüdistatav.

Kerstna-Vaks: Meil on olemas kostja andmete otsimise juhendi projekt, mida ei ole aruande lisana lisatud. Seda oleks võimalik kasutada koolituse materjalina, aga mitte kohustusliku juhisenä. Üks TsMSi probleeme on, et pooltel ei ole võimalik välja mõista kättetoimetamise kulusid. Teiseks on erinevates kohtutes väga erinev kättetoimetamise praktika ning erinevad juurdepääsud andmebaasidele. Pärnu Maakohtus pidi olema olukord eriti halb.

Kikerpill: Nii see siiski ei ole. Kõigil, kellel on juurdepääsused vaja olnud, on selle ka saanud.

Kerstna-Vaks: Aga kui puudub juurdepääs, siis eeldatakse, et peabki vähem otsima.

Aavik: Leian, et kättetoimetamise juhend on väga vajalik, aga soovitan suhelda ka Haapsalu maksekäsu keskusega. Neil on praktika põhjal leitud optimaalne mudel, kuidas proovitakse kätte toimetada.

Rask: Ilmselt peaks selle aruande rakendamiseks koolitusnõukogu, JM ja muud vajalikud isikud oma valdkonda puudutavates osades kirja panema ettepanekud ja ka vastulaused. Materjal vajab seedimist, sest see maht on väga suur.

Kerstna-Vaks: (ülevaade jätkub)

Luha: Uue kohtuametniku koolitus peaks olema projektipõhise vanemametniku kohustus. Neile on tehtud seminare, neid on koolitatud. Need on inimesed, kellel on isiklik praktika ja töökogemus.

Kerstna-Vaks: Peab olema üldine baasmaterjal kohtukorralduse ja kohtu töö kohta. Sooviks öelda, et minu ja mu kolleegide suureks probleemiks on, et Tartu kohtumajas ei ole õhku. See on üldine probleem, millega keegi ei tegele.

Kiidjärv: Samas kõik on normi piires ja kohtudirektori poole pealt ei saa midagi ette heita. Tal ei ole võimalik midagi teha, sest maja on nii ehitatud.

Rask: Töökeskkond on laiem teema, mis on ilmselt peagi tähtsaks muutumas. Aga kas keegi soovib midagi KISI osas öelda?

Parrest: Võin öelda, et enam ei pea saatma kirja kohtusse, kui on vajadus protokolliga tutvumiseks, sest reeglina on need siiski üleval.

Kiidjärv: Peaks muutuma statistilisest andmebaasist töökeskkonnaks.

Kikerpill: Julianus tegi päringu 20 tuhande avalduse osas, mis neist saanud on. JM küsis minult luba, kas võib selle anda päringuga. Meie oleks pidanud need asjad käsitsi läbi käima.

Rask: Minuni on jõudnud seisukoht, et KIS takistab õigusemõistmist. Kuna aga kolmandal astmel on juba kõik vajalikud andmed olemas, siis sellest võib tulla teatud tõrges olek.

Kiidjärv: KIS ei takista õigusemõistmist, sest tööd on võimalik korraldada nii, et kohtunik ei peagi teadma, mis KIS ongi. Kohtunik võib kirjutada lahendi käsitsi, ülejäänud on tehniline töö. Küsimus on töö korraldamises ja ressurssides.

Aavik: Kriminaalmenetluses on käivitunud e-toimik. Järgmisel aastal käivitub teine etapp tsiviil- ja halduskohtumenetluses, millega rakendatakse ka avalik liides. Selle kaudu on võimalik kohtule menetlusdokumente esitada kui ka kohtul menetlusdokumente kätte toimetada.

Rask: Seega oleme jõudnud kolmanda osa juurde, mis sisaldab soovitusi.

Kerstna-Vaks: Esimene muudatus on seotud seaduste rakendamisega ilma vajalike ressursside ja mõjuanalüüsides. Näiteks võib tuua perekonnaseaduse jõustumise ja riigilõivude tõstmise tsiviilkohtumenetluses. Viimase mõjul on riigi õigusabi taotluste arv KISis kasvanud kümnekordseks.

Roos: Vaidleksin siinkohal vastu – samasugust päringut tehes leidsin küll, et riigi õigusabi asjade arv on kümnekordistunud, aga neist 80% moodustavad kriminaalmenetluse riigi õigusabi asjade arv. Tsiviil- ja halduskohtumenetluses võib rääkida kahekordistumisest. Kriminaalmenetluses on asjade arv kasvanud seetõttu, et pärast e-toimiku süsteemi rakendumist kantakse metaandmeid täpsemalt sisse.

Kiidjärv: Meil lahendab riigi õigusabi kohtunikuabi, kui see avaldus ei tule menetluse kestel.

Rask: Töörühm on siinkohal teinud selge ettepaneku ning Riigikogu esimees on sellele teemale seadusandja tähelepanu juhtinud. Palun käega märku anda, kes on soovitusel nõus?

Poolt: 8

Otsus: Juhtida seadusandja tähelepanu sellele, et menetlusseadustike muutmisele peab eelnema põhjalik kuluanalüüs ja mõjuanalüüs. Seaduste muutmisel tuleks tagada piisav ajavaru nende rakendamise ettevalmistamiseks ja vajalikud ressursid.

Kerstna-Vaks: Teine soovitus on seotud kohtunikega, kelle töö jõudlus jätab soovida. Leian, et neis küsimustes peaks toimuma kohtusüsteemisisene arutelu.

Rask: Täna selgus, et JM soovib jõuda veel täpsema kohtunike personaalstatistikani. Selles osas langevad soovitud osaliselt kokku.

Kerstna-Vaks: Sooviksin siiski rõhutada, et sotsiaalset võistlust tuleks taunida.

Rask: Soovitusel võiks lisada, et KHN toetab JMi poolt personaalstatistika väljaarendamist.

Poolt: 8

Otsus: Algatada kohtusüsteemi siseselt arutelu võimalustest tõhustada kohtuesimeeste järelevalvet juhtudeks, kui kohtuniku õigus oma tööd ise korraldada muutub takistuseks kohtumenetluse efektiivsusele, kahjustab kohtu mainet vms. Toetada Justiitsministeeriumi poolt personaalstatistika edasi arendamist.

Rask: Menetlusdokumentide kättetoimetamisest me juba rääkisime ning siin on hulk ettepanekuid. Kas KHN on nende soovitude poolt?

Roos: Lisaksin siia ühe nüansina, et postiteenuse järelevalve on osaliselt ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Konkurentsiameti alluvuses.

Kiidjärv: Minule tuli igatahes välja kuulutatud hange ning postiteenuse vahetamine üllatusena. Uued kutsevormid ei ole halvad, kuid tekkis küsimus, kuidas neid täita.

Rask: Kättetoimetamine on laiem teema kui ainult postiteenus. Võtaks kättetoimetamise KHNis ette eraldi teemana, selgitades välja mis millest sõltub. Muul juhul ei võeta meie tänast soovitusel keegi tõsiselt. KHN võtab selle soovitusel teadmiseks ning planeerib kättetoimetamise teema järgmise KHNi päevakorda, kus pilt peaks olema selgem.

Kerstna-Vaks: Soovin teha ettepaneku kohtunike personaalstatistika osas – kohtunike statistikas ei peaks kajastuma esmaselt kättetoimetamata asjad lahendamata asjade seas.

Rask: Euroopa Inimõiguste Kohtule see aspekt ei loe. Iseküsimus on, kas me kohtuniku selle eest nuhtleme. Seega statistika peab olema sedavõrd täpne, et on võimalik välja tuua kättetoimetamise staadium ning seejärel panna kohtunik vastutama kas kõige eest nagu täna või peab olema väga selge administratiivne seos, kes vastutab.

Luha: See saab olla loodava statistikakeskkonna teema.

Rask: Hetkel on olukord selline, et avalikkuse ees vastutab kohtunik selle eest, millega ta tegelikult ei saa tegeleda. Kui ütleme, et kohtunik selle eest ei vastuta, peame ütleva, kes selle eest vastutab.

Pärsimägi: Kui kohtunik ei vastuta, ei pruugi nende asjadega enam keegi tegeleda.

Pappel: Siis tuleks vaadata ka peatamisi teisiti.

Kiidjärv: Meil on töökorraldus selline, et esmalt vaatab avalduse üle konsultant. Seega tekib küsimus, millisest hetkest algab kohtuniku vastutus. Kui sekretär ja kantselei ei suuda kätte toimetada, siis see ei ole kohtuniku süü.

Rask: Kui see on õigusaktidega anda kantselei vastutada, siis on võimalik teha kantselei üle järelevalvet. Aga me tuleme selle teema juurde tagasi.

Kerstna-Vaks: Oleme teinud ettepaneku kohtuametnike voolavuse vähendamiseks ja kompetentsi tõstmiseks, kuid tean, et siin tekkisid teatud erimeelsused, et voolavus ei ole nii suur.

Roos: JM esitaks siinkohal andmete paranduse – Persona andmetel ei ole kohtuametnike voolavus nii suur.

Kiidjärv: Osad numbrid pärinevad ka koondamistest ja kriminaalhoolduse arvelt, mida ei saa pidada voolavuseks.

Rask: Teen ettepaneku sõnastada nii: KHN peab vajalikuks stabiilse kohtuametnike kaadri loomist ja kinnistamist.

Otsus: KHN peab vajalikuks stabiilse kohtuametnike kaadri loomist ja kinnistamist.

Kerstna-Vaks: Kohtuametnike koolituse osas juhime tähelepanu, et vaja on süstematiseeritud ja kohtuspetsiifilist koolitust ning koolituspõhimõtete väljatöötamiseks tuleb kaasata ka kohtusüsteem.

Luha: On ka idee järgmisel aastal kohtutelt küsimise asemel teha kohtuametnike koolitusnõukogu. Nii saab suunata, et vähene ressurss läheks sinna, kus seda väga vaja on.

Otsus: Juhtida Justiitsministeeriumi tähelepanu vajadusele tagada kohtuametnike süstematiseeritud ja õigusemõistmise vajadustele vastav koolitus. Kirjeldamaks, millised on õigusemõistmise vajadused ehk kohtuteenistujate tõhusa koolitamise aluspõhimõtted ning toimimismehhanismid, tuleb kaasata kohtusüsteem (koolitusnõukogu).

Rask: Ning viimane soovitus KISi osas, kas ollakse nõus?

Otsus: Juhtida Justiitsministeeriumi tähelepanu vajadusele KIS kiiresti välja arendada, arvestades õigusemõistmise vajadusi.

Rask: KHN avaldab tunnustust töörühmale. Kõigil KHNi liikmetel on võimalus teha ettepanekuid, et selle aruande pinnalt koostataks rakenduskavad. Selle aruande pinnalt planeerisime juba kohtunike täiskoguks teemasid, ilmselt on sarnane ülesanne ees ka Justiitsministeeriumil ja koolitusnõukogul.

Teder: Selleks, et need head ettepanekud realiseeruksid, on vaja raha. Teen laiema ettepaneku, et KHNi liige peaks olema ka rahandusminister.

Rask: Olen ideega nõus ning me oleme Rahandusministeeriumi inimesi kutsunud, kuid nad ei tule.

(Virgo Saarmets saabus kell 18.35.)

7. Ettepanek sisestada kohtute infosüsteemi teave lähenemiskeeldude kohta

Roos: (ülevaade ettepanekust)

Aas: Miks mitte sisestada KISi lähenemiskeelde, mis on mõistetud tsiviilkohtumenetluses?

Roos: Hetkel infosüsteem seda ei võimalda, aga kui KHN seda soovib, siis on võimalik sellise arendusettepanekuga arvestada.

Rask: Palun märku anda, kes toetavad seda ettepanekut kriminaalmenetluse osas.

Poolt: 8.

Rask: Palun märku anda, kes on laiema käsitluse poolt.

Poolt: 8.

Otsus: Kooskõlastada kohtute infosüsteemi põhimääruse täiendus osas, millega muudetakse lähenemiskeelu kohaldamise andmed kõikides menetlusliikides registriandmete koosseisu kohustuslikuks osaks koos infotehnoloogilise edasiarendamise võimalustega.

8. Ettepanek kohtulahendite avalikustamise vormi kasutusele võtmiseks

Roos: (ülevaade ettepanekust)

Pärsimägi: See on sisemise töökorralduse küsimus.

Rask: See ongi avalikustamise ühtlustamise ettepanek. Ka Riigikohtus toimib selline asi. Arvan, et ühise lähenemisnurga kujundamiseks on see hea abivahend.

Eerik: Meil tegeleb selle teemaga kantselei.

Rask: Rõhuasetus ongi sellel, et selle osaga võiks tegeleda kohtunik.

Roos: Kui kantselei ei tea, mida teha, pöördub kantselei oma küsimusega Justiitsministeeriumisse.

Eerik: Kantselei peaks pöörduma kohtuniku poole.

Aas: Selgitan, millest on see probleem prokuratuuri jaoks alguse saanud. Prokuratuuri probleemiks on, et seadus ütleb, et menetlust lõpetav lahend avalikustatakse. Küsimus on, kas vahistamismäärus on määrus, millega menetlus lõpetatakse. Kohtuametnikud või kohtunikud vaidlevad sellele vastu.

Gontšarov: Eeluurimiskohtuniku jaoks sellega menetlus lõppeb.

Aas: Siin ongi teatud vastuolu, kuna meie väidame, et menetlust lõpetav määrus on see, millega lõpetatakse kriminaalmenetlus tervikuna, näiteks isiku surmaga. Siin on kaks probleemi – isikuandmete kaitse seaduse kohaselt kuuluvad kahtlustuse andmed delikaatsete isikuandmete alla. Teiseks on meid mitmeid korda süüdistatud lekitamises, kuigi ajakirjanik on andmed kätte saanud vahistamismäärusest. Kolmandaks on see probleem suures osas lahenenud, kuid on ikkagi üleval lahendeid, kus on sees kannatanute andmed. Meie oleme seisukohal, et eeluurimismäärusi ei peaks üldse avalikustama. JM on vastanud, et see on kohtu otsustada; kohtunikud ütlevad, et seda otsustab kantselei.

Gontšarov: See vorm seda probleemi ei lahenda.

Rask: See vorm lahendab selles osas, et konkreetne kohtunik pannakse vastutama.

Kiidjärv: Mina olen öelnud, et kõik eeluurimisasjad on prokuratuuri otsustada ning ühtegi kohtulahendit ei avalikustata.

Parrest: Õiguskantsler pöördus mingi aeg tagasi JMi poole seoses alaealiste süüdimõistetute andmete avalikustamisega kohtulahendites. JM nõustus, et alati ei pruugi isikuandmete avalikustamine olla kõige proportsionaalsem ning tuleks anda kaalutusõigus.

Roos: Minu teada on see KrMSi pakettis.

Aavik: Selle muudatuse valguses, mis on KrMSi pakettis plaanis, on minu meelest ühtne lähenemine eriti oluline, et kohtunik otsustab, kas avaldada või mitte. Kuidas saab kohtuametnik pärast menetluse lõppu hinnata, kas andmete avalikustamine rikub selliseid huve, mida peaks kaitsma.

Rask: Tegelikult tahetakse ühtse vormi sisseviimisega, et kohtunik hakkaks vastutama. Meelisest sain aru, et praktika on kohtutes erinev. Kas kohtuniku vastutus ei tulene selgelt seadusest?

Pärsimägi: Tuleb küll minu meelest.

Eerik: Mida avalikustatakse, mida mitte, tuleb seadusest.

Gontšarov: Kui seaduses on selged reeglid, siis milleks on vormi vaja?

Aavik: Täna ei otsusta ju avalikustamist kohtunik.

Rask: Kohtunik seega usaldab kantseleid, et kantselei saab hakkama.

Roos: Seaduse kohaselt tuleb lahend puhastada, kui see sisaldab delikaatseid isikuandmeid või andmeid, mille avalikustamine võib kahjustada isiku eraelu. Kes on pädevam neid andmeid hindama, kas ametnik või asja menetlenud kohtunik?

Kerstna-Vaks: Kohtunik.

Gontšarov: Iga aadress võib kahjustada isiku eraelu.

Rask: Tegemine on sama piiripealse küsimusega. KHN võiks kujundada seisukoha, et andmete avalikustamise eest vastutab menetlev kohtunik, selles osas ju kahtlust ei ole. Edasi on töökorralduse küsimus, kas kasutada vormi või kohtuniku usaldab kantseleid. Meile on tehtud ettepanek töökorraldus ühtlustada.

Eerik: Ma leian, et vormi ei ole vaja.

Gontšarov: Hiljem ei ole võimalik tuvastada, kes on vormi täitnud.

Kerstna-Vaks: Me täitsime alguses neid vorme, aga nüüd on kantselei piisavalt välja õpetatud.

Rask: Kas peaprokurörile sobib, kui KHN ütleb, et tegemist on kohtu sisemise töökorralduse küsimusega ning kõigist väärnähtudest teavitatakse kohtu esimeest?

Aas: Jah, olen nõus.

Rask: Kes on JMi ettepanekuga nõus?

Poolt: 2.

Rask: Kes arvab, et see on kohtu sisemise töökorralduse küsimus ning vormi ei tuleks kasutusele võtta?

Poolt: 4.

Otsus: Mitte toetada Justiitsministeeriumi ettepanekut soovitada kohtutel kasutusele võtta avalikustamise juhiste vorm kohtulahendi avalikustamise määra märkimiseks.

Aas: Teen ettepaneku, et kui on arusaam, et mingit määrust ei tohiks avalikustada, siis tuleks see ka infotehnoloogiliselt tõkestada.

Rask: KHN soovib JMiil tõkestada infotehnoloogiliselt nende määruste avalikustamine, mida ei võigi avalikustada.

Aavik: Kuni KISis selliseid tehnilisi tõkendeid ei ole, peab avalikustamise otsuse ikkagi tegema inimene.

Esimese istungipäeva lõpp kell 19.00.

Teise istungipäeva algus kell 9.00.

9. Kohtute seaduse eelnõu arutelu

Rask: Alustame teist päeva, meil on täna kaks teemat: kohtute seadus ja HKMS. Viimast ei sa ilmselt ilma Ivota arutada, sest mulle teadaolevalt paneb ministeerium kokku töörühma, kuhu kuulub ka Ivo Pilving ning mille ülesandeks on seatud koostada uus HKMS. Riigikohtu esimehena olen viidanud Riigikogu ees HKMSi probleemidele. Tollane halduskolleegiumi seisukoht oli, et osaliselt oleks õige teha seadus viiteline, osaliselt tuleks kehtestada halduskohtumenetlusele iseloomulikud normid. Kuid arutame seda, kui Ivo on siin.

Teisena on meie ees kohtute seaduse eelnõu. Eelnõud on menetletud aasta ja viis kuud ning eelnõu sai alguse siitsamast, kus me hetkel viibime. Hetkeks on töörühm oma võimalused ammendanud, sest töörühma liikmed on läinud kas välismaale õppima, lapsehoolduspuhkusele või teisele tööle. Ilmselt ei ühtegi teist seadust, mida oleks nii laiaulatuslikult arutatud. Seetõttu on eelnõu vormistatud nii, et lõplik versioon on kirjutatud nii, nagu töörühm seda õigeks pidas, ning juurde on lisatud 41 vaieldavat küsimust, mis tulenevad erakorralise täiskogu hääletustulemustest või justiitsministri seisukohtadest. Arvan, et täiendav menetlemine väljaspool parlamenti ei tooks täiendavat väärtust, ning seega teen KHNile ettepaneku otsustada eelnõu edasine menetlusprotsess. Samas võivad KHNi liikmed teha ka parandusettepanekuid, mis on demokraatlikus riigis võimalikud kuni eelnõu kolmanda lugemiseni. Ilmselt ei peaks me ministrile ette kirjutama ainuvõimaliku varianti, sest õige tee võib sõltuda KOVi valimiste tulemustest. Küll võime anda soovitusi.

Teen ettepaneku, et teeksime ühe arvamuste avaldamise ringi. Arvamusel lähevad protokollid ning kõik eelnõu jooksul koostatud materjalid on kõigile kättesaadavad. Parlamendiliikmetele on seega avalikuks diskussiooniks kõik arvamusel olemas.

Gontšarov: Leian, et seadus on vajalik ja ajakohane, kuid olen vastu JMi esimesele ettepanekule ehk kohtunike arvu vähendamisele. Kuigi seletuskirjas on, et juhul kui 2015.a ei jõuta soovitud arvuni, on võimalik kohtunike arvu seaduses muuta. Leian, et selleks ajaks me selle arvuni ei jõua, sest ka eilsest statistikast selgus, et kohtunike arvu vähendamine ei ole võimalik. Minu kohtu puhul peaks see tähendama ligikaudu 6 kohtuniku lahkumist. Ma ei kujuta hetkel ette, kuidas me 5 aasta pärast saaksime hakkama ilma 5 kolleegita.

Rask: Seega kokkuvõttes sa toetad eelnõus pakutud varianti, et vähendamine peab olema paindlik ning kompenseeritud kohtujuristide näol, ning teiseks, et eelnõu menetlemine peaks jätkuma.

Eerik: Kui rääkida kohtujuristist, siis eile just arutasime kohtuametnike allkirjaõigust ja jõudsime sinna, et kohtunik vastutab kõige eest. Seega peab kohtunik kõiki asjaolusid kontrollida ning seetõttu ma ei mõista, kuhu kohtujuristi institutsioon areneda saab. Kohtute seadust on arutatud 2 korda täiskogul, töögrupi poolt on esitatud uus versioon ning täna on KHNi ees 4 otsustuse projekti. Esimene punkt oli, et töörühm teeb ettepaneku edastada eelnõu JMile – mis saab juhul, kui KHN seda ei toeta? Ma saan aru, et kui töörühm on oma töö lõpetanud, siis materjalid edastatakse sõltumata KHNi otsustest. Kui töörühm on jõudnud seisukohale, et töö on ammendunud, siis ka siin ei ole võimalik KHNil kaasa rääkida. Kolmanda ja neljanda punkti osas – leian, et KHN ei peaks neid punkte arutama. Kui kõik eelnev on tehtud, siis minister teab täpsemalt kas ja kuhu ta soovib eelnõu edastada, seega me ei peaks seda hääletama. Juhul, kui hääletame kolmandat punkti, siis minu seisukoht on, mis tugineb kohtunike täiskogu seisukohale, et kohtunikud ei toeta eelnõu menetlemist.

Kikerpill: Mul on § 58 JMi parandusettepaneku kohta märkus – leian, et kohtu esimehele juhtimistasu maksimise punkti 2 osas on Pärnu Maakohtu ja võib-olla ka Tartu Halduskohtu esimehele liiga tehtud. Ma ei näe, mille poolest oleks Pärnu Maakohtu esimehe panus väiksem kui Viru või Tartu puhul. Mõõnan, et Harju on keerulisem piirkond, kuid ma ei pea senist seisukohta õigeks. Võime vaadelda kasvõi, kui palju on kohtumaju. Nende 3 maakohtu ja halduskohtute esimeeste lisatasud võiksid olla ühtemoodi lahendatud. Seadus ise on kindlasti edasimineku võrreldes praeguse regulatsiooniga, seega ma suures osas toetan eelnõud.

Rask: See on vajalik nüanss, sest siiani oleme lisatasu osas vaadelnud ainult kohtunike arvu, kuid tõi sisse ka territoriaalse argumendi, mis vajab kaalumist. Ilmselt on olukord teistsugune, kui kohtunikud asuvad koos või lähestikku nagu Harjus või laiali kohtumajades üle maakondade.

Hristoforova: Ma olen nõus töörühma redaktsiooniga, kuid leian, et tuleb säilitada senised sotsiaalsed garantiid – uus seadus peab olema parem, mitte halvem. Kuigi JM ei ole kohtunike väljateenitud aastate pensionit toetanud, leian, et see peab siiski säilima.

Gontšarov: Palga osas on uue seadusega ettenähtud mõningane langus.

Rask: Palga osas on palju tundmatuid. Täna eelnõu, mis käsitleb kõrgemate riigiametnike palku, baseerub ühel numbril, milleks on presidendi palk. Seega täna presidendi ja kohtuniku palga suhe võib muutuda. Seega eeldab väga tihedat koostööd kohtute esindajatelt eelnõu menetlejatega, et palkade osas tekiks ühtne süsteem. Tamara poolt tõstatatud küsimuse osas – staažitasud on poliitiliselt etteotsustatud teema, mille osas on läbimurde saavutamine väga raske kui mitte võimatu.

Kui vaatate eelnõud, siis töörühm kirjutas väljateenitud aastate pensioni juurdeüleminekuajaks ühe aasta. JMI seisukoht on radikaalsem, aga minu arvamus on, et muudatus tuleks sisse viia 7 aasta jooksul. Need, kes on juba pikalt teenistuses olnud ning kellel on tekkinud õigustatud ootus, nemad peavad selle pensioni saama. Kui määrata piiriks 7 aastat, on aastaks 2017. paljudel 30 aasta staaž täitunud ning edasi tuleb hulk tühja maad. Pakun parlamendile, et siin tuleb kaaluda mõistlikku üleminekuajaga ning tähtaja saabumisel peab isik valima, kas ta läheb pensionile või töötab kuni pensionini. Äkiline n.ö kriipsu vahele tõmbamine ei ole minu meelest kooskõlas põhiseadusega. Öelda, et 30-aastane pension peaks säilima, oleks liialdus. Pigem tuleks leida lahendus, kuidas minna üle teisele süsteemile.

Kiidjärv: Kui rääkisid 7 aastast, siis minul täitub 30 aastat 2019.a ning julgen väita, et see on ebaõiglane. Samas ükskõik, mispidi see läheb, igal juhul on keegi, kes selle küsimuse tõstatab. Vaieldamatult olen selle poolt, et kuhugi tuleb piir tõmmata. Tunnustada tuleb, et ühegi seadusega ei ole tehtud nii head tööd, eelkõige kui tuua välja, mis toimus Vanemuises. Kuid kohtunikele läheb korda väga sotsiaaltagatiste pakett. Haldus- ja juhtimisküsimused loksuvad aja jooksul paika, aga sotsiaaltagatised on probleemküsimuseks. Palkade osas ei ole minu meelest õigustatud I ja II astme kohtunike nii suur eristamine. Praegune proportsioon on I astme kohtunikele vastuvõetav, aga väljapakutud 20-25% ei ole õigustatud. Vaieldamatult vastutab I astme kohtu esimees rohkem kui ringkonnakohtu kohtunik, aga seda ei ole arvestatud. Seni on minu palk koos lisatasudega Riigikohtu tasemel, aga uue seadusega langeks ringkonnakohtu tasemeni.

Rask: Võimalus on teha rakendussäte ka nii, et see kohaldub neile, kes on teenistuses.

Saarmets: Need, kes on praegu ametis, neil on pärast 30 aasta täitumist üks aasta aega otsustada, kas lähevad väljateenitud pensionile või jätkavad.

Rask: See on töörühma variant. Üks argument on see, et 30 aastat täitub korraga 17 inimesel, kes aasta jooksul lahkuvad, võib see kohtusüsteemile koormav olla. Seetõttu peab olema üleminekuperiood, et kohtusüsteem ei jookseks laiali.

Reinola: Kahtlust ei ole, et töörühm on teinud tublit tööd. Kuigi täiskogus oli kohtunike meelsus, et hetkel kohtunikud seda menetlus ei toeta, siis lõputult seda edasi lükata ei saa. Ka eilse arutelu valguses ei soovi nõustuda ministri ettepanekuga, mis puudutab 2015.a. Samas eelnõuga peaks edasi minema.

Saarjärv: Mina ootan parandusi juhul, kui kohtunike parandusettepanekud said esitatud teisiti, kui siia kirja sai. Samuti ootan märkusi või ettepanekuid, kuidas eelnõud paremaks teha.

Rask: Töörühm korjas kokku kõik materjalid, mis arutelude käigus tekkisid. Andsime ka aja argumente täiendada, aga seda ei kasutatud väga.

Pärsimägi: Kohtunike arv on üks oluline teema. Igas kohtus võib olla mingi ressurss, aga see ei kata ära seda vähenemist, mis siia eelnõusse kirjutatud on. Seega ei tahaks ma selle arvuga nõustuda. Tekkis küsimus – mis juhtub nende kohtunikega, kellel 30 aastat ei täitu?

Pilving saabus kell 9.35.

Saarmets: Uue kohtute seadusega sätestatud aastat hakkavad kehtima nendele, kes siis teenistusse astuvad.

Pärsimägi: Kui me jõuame ettepanekuteni, siis minu meelest kõlaks töörühma juht paremini kui Riigikohtu esimees.

Rask: Riigikogus selle seaduse menetlemisel ei räägita minust kui töörühma juhust.

Pappel: Alustuseks oleksid mul mõned küsimused. § 7 lg 4 – seal on kohtunike arv sätestatud praeguse arvu järgi, samas rakendussätetes - § 120 lg 1, seal on arvu vähendamine. Kui plaanitakse arvu vähendamist, kas on põhjendatud jätta § 7 lõikesse 4 praegune arv, mis mingist muutub.

Saarmets: Kohtunike arv peab kuskil kirjas olema, samuti ei saa me ministri määrusega määrata.

Rask: Esimese kohtute seaduse ajal oli eraldi seadus kohtunike arvu kohta. 2002.a anti ministrile volitus määrata kohtunike arv määrusega. Töörühm asus seisukohale, millega minister nõustus, et kohtunike arv peab olema seaduses. Küsimus on kumba pidi fikseerida – kas praegune või tulevane olukord. Kui küsida arvu suuruse kohta põhjendust, siis sarnaselt on raske põhjendada tänast kohtunike arvu.

Pappel: Teiseks kohtunikuks saamise tingimuste kohta - § 35 ja § 37 lg 1. Kui võrrelda neid seletuskirja lehekülgedega 20-21, siis seletuskirjas on, et ettevalmistusteenistuse läbimist ei nõuta isikutelt, kes on vahetult enne kohtunikeksamit tegemist töötanud vandeadvokaadi või prokurörina. Millistes sätetes see kirjas on? Samuti on viide § 50 lõikele 2, mis on hoopis teine säte. Samuti lk 21 seletuskirjast – siiski ei ole ettevalmistusteenistust täita iga põhitöö kõrvalt, näiteks ettevõtte jurist, riigiametnik jne. Samas § 37 lg 1 räägib, et kohtuniks saab ainult kohtujurist, vandeadvokaat, prokurör või notar. Siin on ka vastuolu.

Rask: Kontseptsioon on selline, et ettevalmistusteenistus on võimalik läbida klassikaliste juriidiliste töökohtade kõrvalt, ilma põhitööd katkestamata. Kõik teised peavad asuma kohtujuristi ametikohale. Kui see seletuskirjast ei selgu, tuleb see ümber sõnastada.

Pappel: Samuti lk 20, et ettevalmistusteenistuse läbimist ei nõuta, kas see on vana tekst?

Rask: Jah, võtame arvesse.

Pappel: Olen alati toetanud mõtet viia kohtud üle eelarve alla, seda enam toetan seda pärast kõiki eelarvekärpeid. Leian, et peaks olema ühtne suhtumine kõigi kolme astme, s.h kohtuametnike suhtes. Seega eelnõu põhiideed toetan. Eelnõuga on palju tööd tehtud, aga on asju, mille suhtes jään eriarvamusele. Üks neist on kohtuniku arvu vähendamine eriti eilse statistika valguses, kus selgus, et kohtute koormus on kasvanud. Küsimus on kohtusüsteemi suutlikkuses. Samuti jääb mulle arusaamatuks kontrollikoja funktsioon ning kohtunikele tuleb selle eelnõuga tööd juurde. Küsitav on, kust leitakse ressursid ja kuidas jõutakse töö siiski õigeaegselt tehtud. Ühe ettepanekuna - § 29 lg 2 – siin on kirjas, et tööjaotusplaani kinnitab üldkogu üheks aastaks. Ehk võiks seda pehmemdada, sest ka eile selgus, et tööjaotusplaani võib olla vaja poole aasta jooksul muuta.

Lipstok: See võimalus on § 29 lõigetes 5 ja 6 olemas, viimases esimehe õigusena.

Rask: Selle viimase normi üle vaieldi palju, kohtunikud leidsid, et esimees ei tohi sekkuda, esimehed on seisukohal, et seda on ilmtingimata vaja.

Pappel: Samuti kohtuniku osalemine äriühingu juhtimises, saan aru, et töögrupp kohtunike ettepanekutega ei nõustunud. Hea meel on, et kohtunike palk tuleb ühest seadusest koos teiste kõrgemate ametitega. Küll paneb kahtlema, et eelnõus on koefitsient vahemikus 0,5-0,6 – kes seda täpsustab.

Rask: Selle eelnõu tegijad tunnistavad, et nad valdkonda väga ei tunne ning nemad kaalusid koefitsiente, võttes aluseks Riigikogu liikme palga. On ka neid, kes võtsid aluseks Soomes oleva suhte, kus kohtuniku palk on natuke alla parlamendi liikme palga. Seal tulebki koefitsient 0,5-0,6. Kui seletasin, et võttes ära juhendamise- ja staažitasud, tuleb see palgaga kompenseerida. Kohtusüsteem ei seisa koos heast tahtest, keegi peab juhtima, korraldama ning vastutama. Küsimus on, kummas seaduses seda võimalikku juhtimistasu reguleerida, see on valiku küsimus. Kõik taandub sellele, mis on presidendi palga number.

Pärsimägi: Ega see ei tähenda, et seda koefitsiendi kohaldamist ei saa määrata kohtu esimees?

Rask: Ei, nii see ei ole. Kohtuniku palga diferentseerimist ei tule.

Pappel: Pensionite osaga olen mina eelnõuga nõus. Võrreldes Sotsiaalministeeriumis oleva eelnõuga, on hea, et meil on alternatiiv. Kokkuvõttes on asju, millele vaidleksin vastu. Teisest küljest vajab süsteem muutmist, ma ei ole rahul, mis on toimunud I ja II astme kohtutega JMi all. Arvan, et eelnõuga tuleks edasi minna, aga teatud küsimustes jään teisele seisukohale.

Rask: Kohtunike ühing peaks kindlasti saama kaasata oma esindaja parlamendimenetlusse. Olen mingil koosolekul sind soovitanud, aga see on kohtunike ühingu juhatuse suveräänne otsus.

Kerstna-Vaks: Kohtunikkond tahab, et sotsiaalsed tagatised säiliks. Olemasolev süsteem vajab reformi. Olen enamuses eelkõnelejatega nõus. 200 numbrina on võetud laest, arvestades, millised on ideed kohtunike koormamise osas. Alati on konkursid või noored emad ja isad. Õiguskantsleri poolt seoses maksekäsu kiirmenetlusega tõstatatud probleem ongi küsimus sellest, kas kohus on kohtunik või kohtuasutus. Samuti § 50, mis annab ja võtab õigusi ning mille rakendamine on etteennustamatu. Mul on ettepanek Tampuu ja Jõksi ideena – jätta välja otsuse projektist punkt 3, kuna arvestades täiskogu seisukohta ei oleks õige ministrile öelda, kuidas ta peaks eelnõud edasi menetleda. Sellest tulenevalt muuta punkti 4 – pidada otstarbekaks edasisse menetlusse – ükskõik millisesse – kaasata Riigikohtu esimees ja Kohtunike Ühingu esindaja.

Pilving: Kõrvu jäi küsimus, et kas palga küsimus peaks olema ühes või teises seaduses. Põhjendus peaks olema selles, et kohtunike palku ei peaks olema võimalik diferentseerida võrreldes teiste kõrgemate riigiteenijatega. Õigusloome praktikas võib see asukoht osutada kaalukeeleks. Minu meelest on vältimatu tasakaalu tagamiseks, et palgad on ühes seaduses. Eelnõu osas – üldsuunitlust ma toetan. Ma ei toeta Riigikohtu esimehe vabastamist; arvan, et ettevalmistusteenistuse lõpus peaks olema eksam. Leian, et tulemustasu määramine esimehele ei ole põhjendatud – selle määramiseks ei ole objektiivseid kriteeriumeid, statistika ei sobi selleks. KHN peaks olema otsustav, mitte ainult suunav organ. Arvan, et võiksime teha ettepaneku saata eelnõu parlamenti.

Aavik: Kolmapäevases stenogrammis vastas JM Kundla küsimusele: Sellest tulenevalt on ka initsiatiiv uue kohtute seaduse sünniks tulnud Riigikohtust. Ma ei saa ütelda, et ma ei ole olnud selle protsessi juures, aga jäme ots on siin olnud selgelt Riigikohtu tööühma käes. Eesti kohtunikkond on pidanud maha lausa kohtute üldkogu, kus on seda uut seadust väga põhjalikult käsitletud ja erinevaid muudatusettepanekuid lausa hääletatud. See eelnõu jõuab õige varsti Riigikokku.

Tõin selle välja seetõttu, sest JM ei pea seda enda eelnõuks. Initsiatiiv tuli mõne aasta tagusest täiskogust, kus kohtunikud panid paika kohtusüsteemi arengusuunad. JM toetab neid arengusuundi,

soovis teha koostööd ning vormistas seega ka töörühma. Aga JM peab seda kohtute, mitte JMi töörühmaks. Seda näitab ka töörühma tegevuse tulemus, kus ei ole JMi ettepanekuid sees. Kuid minister aktsepteerib seda eelnõud. Seetõttu palun kaaluda otsuse projekti punkti 3, sest oluline oleks, et Riigikogusse läheksid koos Riigikohtu esimees ja minister ning eelnõu antaks koos üle. Kui see eelnõu vormistatakse JMi eelnõuks, tuleb see esmalt valitsuses läbi arutada ning see võibki jääda sahtlisse. Kohtunikud on selle eelnõu välja töötanud ning väljapakutud viis tagaks eelnõu parima menetlemise.

Rask: See on menetlusküsimus. Minister valitsuse liikmena peab esindama mitmeid suundi, alustades valitsuskabinetis kaitsmisest, kuni selleni välja, et parlamendis oleksid hääled koos. Ma ei võtaks seda vastutust öelda ministrile, et tuleb käituda kindlal viisil. Siin peab jääma valikuvõimalus. Seadusloome ei ole nii range protsess ja on palju erinevaid nüansse. Eelnõu punktid on läbi räägitud ministri ja põhiseaduskomisjoni esimehega – niimoodi on lavastuslikult võimalik minna, anda eelnõu üle, algatada see eelnõu komisjonis ja saada valitsuse arvamused. See on pretseedendi loomise küsimus. Kui KHN leiab, et minister võtku eelnõu ja surugu läbi, siis see on teine lähenemisnurk, millena kaob ära võimalus näidata iseseisvuvat võimu. Samas stenogrammist võib jääda mulje, et eelnõu pole kellegi oma. Mina sellest eelnõust lahti ei ütle. Otse parlamenti esitamisel on väga selge tagamõte.

Pilving: Mina paluks, et seda ei nimetataks kohtunikkonna eelnõuks. Kuigi kohtunikud kaasati, ei saa nii öelda.

Aavik: Algatus tuli kohtunikkonnalt.

Rask: Algatus tuli arutelust, kus räägiti kohtuhalduse küsimustest. Sealt tuli idee, et paneme kõik edasised arengusuunad kirja. Pärast arengusuundade vastuvõtmist küsiti, et mis edasi, kuni lõpuks suudeti vajalikkuses ka ministrit veenda. Seega ei saa seda pidada kellegi isiklikuks projektiks, aga tegemist on aja jooksul kujunenud vajadusega eelnõu järele. Terminoloogiliselt täpselt – initsiatiiv on tulnud kohtusüsteemi seest.

Pilving: Jah, aga see ei ole kohtunikkonna eelnõu, mida tuleb ka rõhutada. Vastasel juhul võib tulla rünnak kohtunike seast ning ei saa välistada, et siis tuleb kohtunike eelnõu, kus on nende muudatusettepanekud.

Rask: Tegemist ei ole kohtunikkonna eelnõuga. Töörühma liikmeks oli ka JMi esindaja, kohtunikud on olnud kaasatud ning nii tuleks ka seda eelnõud kui koostöö tulemust presenteerida.

Eerik: Viimasel korral täiskogul tundus, et tegemist on ministri eelnõuga. Täna, viitega stenogrammile on see pigem kohtunike eelnõu. Minu probleem on, et kas seda saab esitada kohtunikkonna eelnõuga. Me oleme olnud kaasatud, oleme hääletanud, aga kõik seisukohad ei ole eelnõu lõppversioonis kajastatud. Seega tekst on veidi teistsugune kui viimasel täiskogus. Seega kas seda saab esitada kohtunike eelnõuna? Ma leian, et nii on see eelnõu kritiseeritav põhjustel, mida Ivo nimetas. Selleks, et saaksime seda nimetada kohtunikkonna eelnõuks, peaks olema terviktekstile täiskogu hinnang.

Rask: Lepime omavahel kokku, et tegemist ei ole kohtunikkonna eelnõuga. Tegemist on töörühma eelnõuga, millele on lisatud kõik koostatud arvamused ja materjalid. Ma ei ole nõus, et vajalik oleks kokku kutsuda uus täiskogu.

Aavik: Ma pidasin kohtunikkonna eelnõu all silmas, et initsiatiiv tuli kohtunikel. See on sisuliselt töörühma eelnõu.

Rask: Teen ettepaneku ära otsustada, mida me teeme vastavalt esitatud projektile.

Hristoforova: Mis läheb terviktekstina?

Rask: Terviktekstina läheb töögrupi versioon. Esitame juurde kõik muud seisukohad, sest tahame mängida ausat mängu. Eelnõu on eelnõu ja oleme püüdnud teha nii, et kõik motiveeritud seisukohad oleksid juurde lisatud.

Hakkame ettepanekuid järjest ettepanekuid läbi hääletama. Preambula osas ilmselt ettepanekuid ei ole. Esimesed kaks punkti on minu meelest olulised juhised. Kolmanda punkti osas – KHNil on võimalus anda Riigikohtu esimehele volituse, et ta peab minema peaministri palge ette, siis see on võimalus. Minu mõte on see, et annaks neile kahele ametisikul kaaluda, milline on parim viis parlamenti jõudmiseks. Neljanda punkti osas – parlament ei pea kedagi kaasama. Kuid ma saaksin sellele tugineda, et KHN asus seisukohale, et eelnõu menetlusse tuleb kaasata nii Kohtunike Ühing kui ka Riigikohtu esimees. Panen hääletusele kaks esimest punkti. Palun käega märku anda, kes on seda meelt, et need sellisel kujul vastu võtta.

Poolt: 6

Vastu: 0

Otsused: KHN teeb kohtute seaduse eelnõu töörühma juhile ettepaneku edastada eelnõu koos seletuskirja ja lisamaterjalidega seisuga 03.09.2009 justiitsministrile. KHN teeb justiitsministrile ettepaneku lugeda töörühma töö kohtute seaduse eelnõu ettevalmistamisel lõppenuks.

Kolmas punkt on menetlussuuna valimine – kas on konkreetseid ettepanekuid?

Kerstna-Vaks: Kas on võimalik leida ehk kompromiss?

Pärsimägi: Kas suuna valimine on vajalik või kuidagi abiks?

Rask: See on abiks. Minul oli erakorralise täiskogu kokkukutsumisel abistavaks asjaoluks, et oli vastu võetud vastav otsus. Kuigi küsiti, kas see on vajalik, sain öelda, et mul on vastav paber.

Pilving: Mis oleks parlamendimenetluse alternatiiviks?

Kiidjärv: Alternatiiviks oleks kõigepealt minna valitsusse. Aga võib-olla oleks teil õigem otsustada, kas te tahate eelnõu valitsusele edastada ning see läheks kooskõlastusringile. Kui KHN selle küsimuse ära otsustab, on ehk lihtsam edasi minna.

Rask: See ei ole ainuke alternatiiv. Samuti võib ükskõik, kes meist minna selle eelnõuga Riigikogu liikme või fraktsiooni juurde ning paluda algatamist – igal juhul menetlemist algatatakse. Samas nii üksikliikme kui ka fraktsiooni poolt algatamise korral satub see eelnõu kohe poliitilisse mõõduvõtmisesse. Kõige targem on algatada ametlikult, avalikult läbi Riigikogu juhatuse põhiseaduskomisjonis, kus on esindatud nii opositsiooni kui koalitsiooni, ning seal ei ole võimalik pöörata kellegi konkreetse eelnõuks. Ka ministri sõnavõtt on sama noot sees – juhul, kui eelnõu tembeldatakse Reformierakonnast ministri eelnõuks, siis see satub kindlasti poliitilise surve alla, mis ei ole eelnõu menetlemisele. Kui soovime seda eelnõud võimaliku apoliitiliselt, erakonnaväliselt menetleda, siis selleks on kolmas punkt kõige parem.

Pappel: Siin on kaks küsimust, üheks on menetlusviis – kas esitada eelnõu parlamendile või valitsusele. Teine on see, et kui KHN soovib, siis see on varjatult seisukohavõtt kohtunike nimel. Seda ei saa minu meelest praegu aktsepteerida, sest kohtunike enamus ei ole sellega nõustunud.

Rask: Teen ettepaneku teistsuguseks sõnastuseks: KHN teeb justiitsministrile ja Riigikohtu esimehele ettepaneku otsustada eelnõu edasine menetlus. See tähendab, et nemad otsustavad menetlemisviisi. Teiseks tähendab see justiitsministri ja Riigikohtu esimehe kohustust, s.h aruande kohustust KHNile ja kohtunikonnale.

Eerik: Kui me räägime eelnõu võimalikust arengust, siis minu ettepanek oleks esitada see täiskogule hinnangu andmiseks. Minu küsimus on see, kas see kolmas punkt jääb või ei jää. Kui ei jää, siis ma ei tea, mis on seadusloome kõõgipool. Meil puudub eelnõu tervele tekstile täiskogu hinnang. Kui see kolmas punkt jääb, siis on meil mingi arengusuund, mismoodi eelnõuga jätkata, ning sel juhul oleks mul ettepanek, et eelnõu tuleks esitada täiskogule lõpliku hinnangu andmiseks. Siis on kõik küsimused lahendatud ega ole ka vaidlusi sel teemal Riigikogus ega mujal kohtunikonna toetuse üle.

Rask: Ma ei nõustu. Tervikteksti toetamise saab lõplikult otsustada seadusandja. Peame endale aru andma, et kohtunikonnal on võimalik seadusandjat ainult veenda, mitte aga ette kirjutada, milline tekst tuleb vastu võtta. Seega ma ei jaga seda seisukohta, et tuleb oodata veebruarini või kutsuda kokku erakorraline täiskogu. See võiks olla menetluslikult huvitav, aga kui seda kolmandat punkti ei ole, siis vastavalt esimeses ja teises punktis otsustatule otsustab menetlemise viisi minister. Sel juhul võime kolmandast punktist loobuda. Küll tahaksin rõhutada, et kui minister leiab, et eelnõud on võimalik Riigikogus võimalik menetleda, oleksid kaasatud kohtunikonna esindajad. Sellel on lisaks ka teine tähendus – see seadus on küll algatatud kohtunikonna initsiatiivil, aga ilmselt tuleb veel palju seadusi, kus muudetakse kohtusüsteemi. Ka tulevikus tahaksin, et sel juhul oleks laua taga kohtunikonna esindaja.

Pappel: Teen ettepaneku punkt 3 välja jätta ja punktis 4 sõnastada, et „peab otstarbekaks menetleda eelnõud parlamendis, kaasates eelnõu menetlemisel /.../” Siis me otsustame menetlemise viisi üle, aga me otseselt ei soovita seda.

Eerik: Minu mure ongi menetlemise viis – kui kolmas punkt ei jää, siis ma ettepanekut ei tee. Kui kolmas punkt jääb, teen ettepaneku esitada eelnõu täiskogule.

Rask: Hääletame põhimõtte osas – palun KHNi liikmetel anda märku, kes on peavad õigeks eelnõu menetlemist parlamendis.

Poolt 5.

Vastu 1.

Otsus: KHN peab õigeks eelnõu menetlemist parlamendis.

Eerik: See konkreetne eelnõu sellisel kujul ei peaks parlamenti minema.

Pilving: Mul on ettepanek praegust kolmandat punkti täiendada, et „kohtute seaduse eelnõu koos muudatusettepanekutega” – see rõhutaks, et me ei kiida siin heaks konkreetset versiooni, aga me toetame selle eelnõu tegemist.

Rask: Oled sa sõnastusega „muudatusettepanekutega ja eelnõu käigus väljatöötatud materjalidega”? Seega kõik, mis on olemas, s.h stenogrammid, läheb parlamenti. Kokkuvõttena – oleme otsustanud, et eelnõu antakse töögrupi poolt üle. Samuti otsustasime, et eelnõu võiks parlamenti saata. Nüüd peaksime otsustama kolmanda punkti osas, kas anname konkreetse soovitusena just seda teed

kasutada. Kes on seda meelt, et kolmas punkt sellisel kujul – anda Riigikohtu esimehele ja justiitsministrile soovitus edasiseks menetlemiseks – koos I.Pilvingu täiendusega võiks alles jääda, palun märku anda.

Poolt 3 (s.h eesistuja).

Vastu: 3.

Otsus: KHN soovib justiitsministril ja Riigikohtu esimehel anda kohtute seaduse eelnõu koos muudatuseettepanekutega ja eelnõu käigus väljatöötatud materjalidega üle parlamendile edasiseks menetlemiseks.

Rask: Palun käega märku anda, kes arvavad, et neljas punkt võiks sellisel kujul jääda.

Poolt:6.

Otsus: KHN peab otstarbekaks teha parlamendile ettepanek kaasata eelnõu menetlemisel Riigikohtu esimees ja Eesti Kohtunike Ühingu esindaja.

Paus: 10.50

Pausi lõpp: 11.15

Rask: Viime läbi ühe protokollilise hääletuse – KHNi liikmete soovil soovime välja selgitada KHNi seisukoha kohtunike kohtade arvu vähendamise kohta eraldi. Palun käega märku anda nendel KHNi liikmetel, kes ei toeta kohtunike kohtade arvu vähendamist 200 kohtuniku kohani.

Poolt: 6.

Vastu: 0.

Otsus: KHN ei toeta kohtunike kohtade arvu vähendamist 200 kohtuniku kohani.

Rask: See otsus on teadmiseks – kantakse protokoll ning protokoll edastatakse vajaduse korral Riigikogule arutamiseks.

10. Halduskohtumenetluse seadustiku eelnõu suuna valik

Pilving: Umbes 2 aastat tagasi oli JMi ametnikega arutelud, kuidas jõuda uue HKMSi, aga ei jõutud lõpliku seisukohtadeni. Pärast eelmist suve edastasin mõningad HKMSi üldosa ettepanekud ministeeriumile. Nüüd tehti ettepanek osaleda intensiivselt uue HKMSi koostamisel. Üks kaalukamaid küsimusi eelnõu juures on HKMSi ja TsMSi vahekorid. Ministeeriumi ametnike kohaselt soovivad kohtunikud ilma viideteta HKMSi, mida mina kuulnud ei ole. Küll on praegu probleem üldviitega § 5 lõikes 2. Mingit selgust ei ole, millised TsMSi sätted sobivad ja millised mitte. Lahendusena tuleb teha vajadusel konkreetseid viited. Halduskohtumenetlus peaks olema üldisem kui tsiviilkohtumenetlus, kohtul võiks olla rohkem diskretsiooni. Nüüd on avaliku õiguse talitus vorminud resolutsiooni, mille võiks KHN vastu võtta: teostada HKMSi uus eelnõu selliselt, et kaotada ära üldviide TsMSile, täiendavalt analüüsida TsMSi rakendumist HKMSi suhtes. Peale seda koostada HKMSi terviktekst selliselt, et see sisaldab halduskohtumenetlusele omaseid sätteid ja vajadusel konkreetseid viiteid TsMSile. Sooviksin teada, kas on kohtunikke, kes soovivad HKMSi täisteksti ilma viideteta TsMSile.

Rask: Minu seisukohad ei ole muutunud alates Riigikogule ettekande tegemisest.

Aavik: Ilmselt on siin mingi kommunikatsioonihäire, mille tulemusel minister arvab, et halduskohtunikud soovivad oma seadust, et nad ei peaks kaht seadust paralleelselt lugema. Normitehnilisest küljest ei pea me teise menetlusseadustiku dubleerimist loogiliseks, sest see võib tuua imelikke tagajärge. Seega oleks antud juhul siin vaja leida ühtne seisukoht, kumb lahendus valida.

Pilving: Mõnel juhul peaks dubleerima neid norme, mis on isiku jaoks keske tähtsusega.

Pärsimägi: Võrdlusena lugesin KrMSi, mille eeskujuks ei ole võetud TsMSi, mis omakorda viitab tähtaegade osas TsÜSile. Seega on erinevates menetlusseadustikes tähtaegade küsimus lahendatud erinevalt, mida tuleks edaspidi vältida. Viited oleks ka lihtsam variant, sest kui hakatakse muutma, võivad ikka tekkida näpuvead.

Aavik: On tõsi, et TsMS ja KrMS kehtestavad põhjendamatu eriregulatsioon. Tulevikus on menetlusseadustike kodifitseerimine üks vältimatu töö. Täna uuest HKMSist rääkides võiksime lähtuda, et me ei tee põhjendamatu erisusi.

Rask: Minu 2006.a ettekanne Riigikogule lõppes kokkuvõttega: võtta HKMSi väljatöötamine parlamentaarse järelevalve alla, mis tähendab justiitsministri regulaarset selleteemalistele arupärimistele ja küsimustele vastamist parlamendis, kuni eelnõu parlamendi menetlusse jõudmiseni, ning õigus- ja põhiseaduskomisjoni pidevat eelnõu väljatöötamisega kursisolekut. Riigikohtu esimees peatub igal aastal erineval valdkonnal ning sel aastal oli tegemist halduskohtumenetlusega.

Põhiprobleem oli siis selles, et uus ja mahukas TsMS oli vastu võetud ning kuigi kohtunik ja advokaat saavad sellest aru, kodanik ei mõista, kuidas tema asja menetletakse. Ilmselt tuleb siin leida tasakaal ning ideaalne oleks olukord, kus menetlusseadustikel oleks ühine koodeks ühise üldosaga.

Pilving: See ei oleks väga kodanikusõbralik.

Rask: Üldosasse saabki koondada ainult selle, mis on kõikjal ühtmoodi. Ilmselt seda üldosa ei looda enne, kui tehakse suunavalik, kas kodifitseerida või mitte. Ma arvan, et KHN saab sinu poolt refereeritud seisukohta toetada. Kui TsMS võeti vastu 2006.a ning on olnud pidevas arengus, siis HKMSi oleks vaja järele aidata.

Saarmets: 2006.a tehti HKMSi täiendusi.

Rask: Ma arutan seda teemat uuesti halduskolleegiumiga, milline on nende nägemus. Panen hääletusele küsimuse, kas KHN toetab uue HKMSi väljatöötamist.

Poolt: 6.

Otsus: KHN toetab uue halduskohtumenetluse seadustiku väljatöötamist.

Rask: Panen hääletusele seisukoha, et uus HKMS tuleb koostada terviktekstina selliselt, et see sisaldab halduskohtumenetlusele omaseid sätteid ja vajadusel konkreetseid viiteid TsMSile.

Poolt: 6.

Otsus: KHN on seisukohal, et uus halduskohtumenetluse seadustik tuleb koostada terviktekstina selliselt, et see sisaldab halduskohtumenetlusele omaseid sätteid ja vajadusel konkreetseid viiteid tsiviilkohtumenetluse seadustikule.

Märt Rask
Juhataja

Kadri Roos
Protokollija